

МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра економічної кібернетики та інформатики

Електронна комерція

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

для виконання лабораторних робіт з дисципліни

"Електронна комерція"

для студентів спеціальності 7.050102 "Економічна
кібернетика" факультету економіки та підприємництва

Вінниця – 2009

Методичні вказівки для виконання лабораторних робіт з дисципліни "Електронна комерція" для студентів спеціальності 7.050102 "Економічна кібернетика" факультету економіки та підприємництва. / Укладачі Н.Р. Веселовська, О.В. Зелінська – Вінниця: ВДАУ, 2009. – 82 с.

Укладачі: Веселовська Н.Р., доцент, канд. техн. наук
Зелінська О.В., асистент

Рецензенти: Булига Ю.В., к.т.н., доцент кафедри МРОАВ
Вінницького національного технічного
університету
Мулик Т.О., к.е.н., доцент кафедри обліку та
аналізу Вінницького державного аграрного
університету

Коротка анотація

Методичні вказівки містять рекомендації для виконання лабораторних робіт з дисципліни «Електронна комерція». Призначені для використання студентами напряму підготовки 7050 «Економіка та підприємство» спеціальності 7.050102 – «Економічна кібернетика»

НАУКОВО - МЕТОДИЧНЕ ВИДАННЯ

**Рекомендовано науково-методичною радою
Вінницького державного аграрного університету
протокол № __ від „__” _____ 2009 р.**

	Зміст	
<i>Вступ</i>		4
<i>Лабораторна робота №1</i>	Установка, налаштування і робота з розподіленими ресурсами в локальній обчислювальній мережі	5
<i>Лабораторна робота №2</i>	Інтерфейс та налагодження параметрів оглядачів Internet.	1
<i>Лабораторна робота №3</i>	Пошук інформаційних ресурсів у глобальній мережі.	9
<i>Лабораторна робота №4</i>	Методи спілкування в Internet. Робота з електронною поштою.	9
<i>Лабораторна робота №5</i>	Проведення електронних розрахунків за допомогою системи PayCash.	0
<i>Лабораторна робота №6</i>	Загальні принципи створення сайтів. Вивчення мови розмітки гіпертекстів HTML	6

Вступ

Метою вивчення курсу “Електронна комерція” є формування у майбутніх фахівців необхідного рівня знань та набуття практичних навичок використання сучасних технологій Internet для розв’язання різноманітних задач в процесі навчання та роботи за фахом. Дані методичні вказівки призначені для вивчення студентами ВДАУ усіх форм навчання основ роботи в глобальній мережі Інтернет та набуття ними навичок маніпулювання сучасними інформаційними засобами, зокрема, мережевими технологіями.

Методичні вказівки складаються із 6 лабораторних робіт: Установка, налаштування і робота з розподіленими ресурсами в локальній обчислювальній мережі. Інтерфейс та налагодження параметрів браузерів Internet. Пошук інформаційних ресурсів у глобальній мережі. Методи спілкування в Internet. Робота з електронною поштою. Проведення електронних розрахунків за допомогою системи PayCash. Загальні принципи створення сайтів. Вивчення мови розмітки гіпертекстів HTML.

В роботі широко розкриті питання основ роботи в мережах різного типу, апаратно–програмне забезпечення комп’ютерних мереж, основні топології та середовища передачі даних, основи функціонування обчислювальних мереж, засоби та методи пошуку інформації в глобальній мережі, роботу електронної пошти, створення web-сайтів, документів.

Лабораторна робота №1

Тема: Установка, налаштування і робота з розподіленими ресурсами в локальній обчислювальній мережі.

Мета роботи: Освоїти принципи функціонування і набути навичок роботи із загальними файловими та технічними ресурсами в умовах ЛОМ.

Звіт: Необхідно вказати номер, тему, мету роботи, сформувані словник термінів та описати алгоритм:

- створення розподіленої папки та зміни типу доступу до неї;
- копіювання файлів у розподілену папку та назад;
- підключення/виключення мережного диску;
- налаштування Windows для використання мережевого принтера.

Теоретичні відомості

1. Поняття комп'ютерної мережі, інтеграція комп'ютерів у локальну обчислювальну мережу (ЛОМ).

Обчислювальна мережа – це складний комплекс взаємопов'язаних і узгоджено функціонуючих програмних і апаратних компонентів. Вивчення мережі в цілому передбачає знання принципів роботи її окремих елементів:

- комп'ютерів (використовуються комп'ютери різних класів – від персональних до мейнфреймів і суперЕОМ. Набір комп'ютерів у мережі повинен відповідати набору задач, вирішуваних мережею);
- комунікаційного обладнання (кабельні системи, повторювачі, мости, комутатори, маршрутизатори, модульні концентратори);
- операційних систем (при проектуванні мережі важливо враховувати, наскільки просто дана ОС може взаємодіяти з іншими ОС мережі, наскільки вона забезпечує безпеку і

захищеність даних, до якої межі вона дозволяє збільшувати число користувачів, чи можна перенести її на комп'ютер іншого типу тощо);

- мережевих додатків (мережеві бази даних, поштові системи, засоби архівації даних, системи автоматизації колективної роботи тощо).

За територіальною поширеністю мережі поділяються на:

- **LAN** (Lokal Area Network) – дана назва відповідає об'єднанню комп'ютерів, розташованих на порівняно невеликій території (одного підприємства, офісу, однієї кімнати). Існуючі стандарти для локальної обчислювальної мережі забезпечують зв'язок між комп'ютерами на відстані від 2,5 км до 6 км (Ethernet і ARCNET, відповідно).
- **MAN** (Metropolitan Area Network) – міська чи регіональна мережа, тобто мережа в межах міста, області і т.п.;
- **WAN** (Wide Area Network) – глобальна мережа, що з'єднує абонентів країни, континенту, усього світу.

Основне призначення ЛОМ – постійний зв'язок у режимі реального часу як всередині однієї фірми так і за її межами та сумісне використання ресурсів комп'ютерів, що входять у мережу: програм, пам'яті, даних, додатків, повідомлень, принтерів, факсимільних апаратів, модемів, інших пристроїв.

Використання обчислювальних мереж дає підприємству наступні можливості:

- розподіл ресурсів, які дорого коштують;
- вдосконалення комунікацій;
- покращення доступу до інформації;
- швидке і якісне прийняття рішень;
- свобода в територіальному розташуванні комп'ютерів.

2. Організація взаємодії пристроїв у мережі

В залежності від способу організації обробки даних і взаємодії користувачів, що підтримується конкретною мережевою операційною системою, виділяють такі типи

інформаційних систем:

- ієрархічні мережі;
- мережі клієнт/сервер;
- комбіновані мережі.

В *ієрархічних мережах* усі задачі, зв'язані зі збереженням, обробкою даних, їхнім представленням користувачам, виконує центральний комп'ютер. Користувач взаємодіє з центральним комп'ютером за допомогою терміналу. Операціями введення/виведення інформації на екран керує центральний комп'ютер.

У системах *клієнт/сервер* обробка даних розділена між двома об'єктами: клієнтом і сервером. Клієнти – комп'ютери, що здійснюють доступ до мережеских ресурсів. Кожен з клієнтів може сформулювати запит для сервера: зчитати файл, здійснити пошук запису і т.п. Сервер – це комп'ютер, що виконує обробку запиту, інформаційно–обчислювальні ресурси (процесори, файлова система, поштова служба, служба друку, база даних) якого доступні мережеским користувачам. Він відповідає за збереження даних, організацію доступу до цих даних і передачу даних клієнту.

За організацією взаємодії прийнято виділяти два типи систем, що використовують метод клієнт/сервер:

- рівноправна (однорангова) мережа;
- мережа з виділеним сервером.

Рівноправна мережа – це мережа, в якій немає єдиного центру керування взаємодією робочих станцій, немає єдиного пристрою збереження даних. Операційна система такої мережі розподілена по всіх робочих станціях, тому кожна робоча станція одночасно може виконувати функції як сервера, так і клієнта. Користувачу в такій мережі доступні всі пристрої (принтери, жорсткі диски і т.п.), підключені до інших робочих станцій.

Мережа з виділеним сервером – один з комп'ютерів (сервер мережі) виконує функції збереження даних загального користування, організації взаємодії між робочими станціями,

виконання сервісних послуг. На такому комп'ютері виконується операційна система, і всі пристрої (жорсткі диски, принтери, модеми і т.п.) підключаються до нього. Робочі станції взаємодіють через сервер. Мережі на основі сервера стали промисловим стандартом. У великих мережах сервери роблять спеціалізованими.

Найбільш розповсюдженими є **комбіновані** типи мереж.

3. Поняття топології мережі. Базові топології

“Топологія” (**topology**), або “топологія мережі” – фізичне розташування комп'ютерів, кабелів та інших мережних компонентів. Характеристики мережі залежать від типу топології, що встановлюється.

Топологія може також визначати спосіб взаємодії комп'ютерів у мережі. Різним типам топологій відповідають різні методи взаємодії, і ці методи впливають на роботу мережі.

Всі мережі будуються на основі трьох базових топологій: шина (**bus**); зірка (**star**); кільце (**ring**). Найчастіше використовуються гібридні топології.

4. Лінії зв'язку

Лінія зв'язку (рис. 1) складається у загальному випадку з фізичного середовища, по якій передаються електричні інформаційні сигнали, апаратури передачі даних і проміжної апаратури. Синонімом терміну лінія зв'язку є термін канал зв'язку (**channel**).

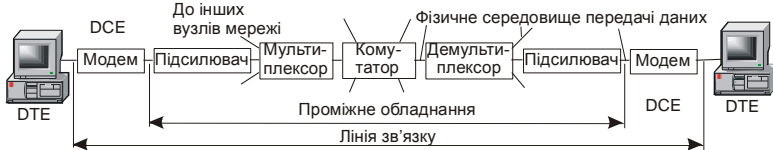

Рис. 1. Склад лінії зв'язку

Фізичним середовищем передачі даних може бути кабель, земна атмосфера або космічний простір, через які розповсюджуються електромагнітні хвилі.

В залежності від середовища передачі даних лінії зв'язку поділяються на:

- провідні (повітряні);
- кабельні (мідні і волоконно–оптичні);
- радіоканали наземного та супутникового зв'язків.

Основні групи кабелів. Більша частина комп'ютерних мереж використовує для з'єднання дроти або кабелі. Найчастіше застосовують три основні групи кабелів:

- коаксіальний кабель (coaxial cable);
- кручена пара (twisted pair);
 - неекранована (unshielded);
 - екранована (shielded);
- оптоволоконний кабель (fiber optic).

В залежності від типу проміжної апаратури всі лінії зв'язку поділяються на аналогові і цифрові. У *аналогових лініях* проміжна апаратура призначена для підсилення аналогових сигналів, тобто сигналів, які мають неперервний діапазон значень. Такі лінії застосовуються у телефонних мережах для зв'язку АТС між собою. У *цифрових лініях зв'язку* сигнали, що передаються, мають кінцеве число станів, які передаються імпульсами прямокутної форми. За допомогою таких сигналів передаються комп'ютерні дані та оцифровані мова і зображення.

Структурована кабельна система (СКС) є ієрархічною кабельною системою будівлі або групи будівель, розділеною на структурні підсистеми. СКС складається з групи мідних і оптичних кабелів, крос панелей, з'єднувальних шнурів, кабельних роз'ємів, модульних гнізд, інформаційних розеток і додаткового обладнання. Всі перелічені елементи інтегруються в єдину систему і експлуатуються згідно визначених правил.

Хід роботи

1. Створіть на робочому диску папку під назвою «ЕК»
2. Створіть у текстовому редакторі Word файл з назвою "№1".doc. Збережіть його в папці.
3. Визначте, яким типом мережі ви користуєтесь.

4. Дайте відповідь на контрольні питання.
5. Оформіть звіт до лабораторної роботи у друкованому вигляді та захистіть її викладачу.

Контрольні питання

1. Як створити поділювану папку на локальному диску?
2. Як змінити тип доступу інших користувачів до поділюваного каталогу?
3. Що таке ідентифікатор комп'ютера і як він визначається?
4. Для чого необхідна робоча група?
5. Як приєднати/від'єднати мережний диск?
6. Як дозволити/заборонити доступ інших користувачів до поділюваних ресурсів вашого комп'ютера?
7. Як настроїти ваш комп'ютер для друку на мережному принтері?

Література

1. **Буров Є.** Комп'ютерні мережі. – Львів: БаК, 1999.– 468с.: іл.
2. **Валецька Т.М.** Комп'ютерні мережі. Апаратні засоби: Навч. посібник. – К: Центр навчальної літератури, 2004.– 208с.– ISBN 966–8568–40.
3. **Галіцин В.К.** Багатокористувацькі обчислювальні системи і мережі: Навч. посібник/ В.К.Галіцин, Ф.А.Левченко.– К: КНЕУ, 1998.– 360с.
4. **Галкин В.А.** Телекоммуникации и сети: Учебное пособие для вузов/ В.А.Галкин, Ю.А.Григорьев.– М: МГТУ им. Баумана Н.Э., 2003.– 608с.: ил.
5. **Кеннет Г.** Основы сетей Windows: Учебное пособие.– Пер.с англ.– М: Диалектика, 1999.– 368с.: ил.
6. **Пятибратов А.П.** Вычислительные системы, сети и телекоммуникации: Учебник/ А.П.Пятибратов, Л.П.Гудыно, А.А.Кириченко; Под ред. Пятибратова А.П.– 2–е изд., перераб. и доп.– М: Финансы и статистика, 2003.– 512с.

Лабораторна робота №2

Тема: Інтерфейс та налагодження параметрів оглядачів Internet.

Мета роботи: Освоїти інтерфейс найбільш розповсюджених програм–оглядачів Internet Explorer та Firefox і набути навичок роботи з гіпертекстовими документами в Internet.

Звіт: необхідно вказати тему, мету роботи, зробити порівняльну характеристику оглядачів Internet Explorer та Firefox, зробити висновки по проведеній роботі та описати послідовність:

- зміни кодування HTML–сторінки;
- настроювання внутрішнього кешу оглядача приблизно на 50000 Кб;
- настроювання мови, шрифтів і очищення історії відвідуваних Web–сайтів
- очищення папки "**Избранное**";
- збереження адреси серверу в папці "**Избранное**";
- збереження web–сторінки на локальному диску.

Теоретичні відомості

1. Послуга Інтернет WWW

World Wide Web (Web або WWW) представляє легкий в управлінні графічний інтерфейс для перегляду документів Internet. Ці документи, а також посилання між ними утворюють інформаційне "павутиння" (рис.2.1).

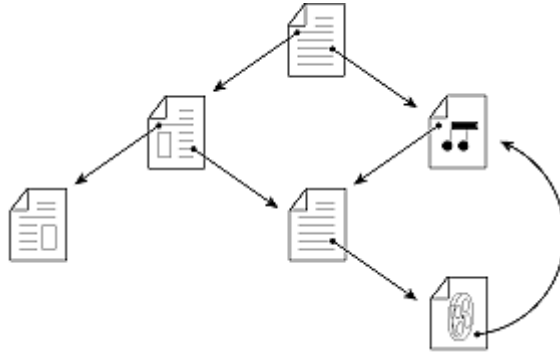

Рис. 2.1. Структура переходів між документами за гіперпосиланнями

Web надає посилання з однієї сторінки на інші. Web можна уявити в вигляді великої бібліотеки. Вузли Web подібні до книг, а "сторінки" Web подібні сторінкам цих книг. Сторінки можуть містити новини, рисунки, кінофільми, звукозаписи, об'ємні світи – все що завгодно. Ці сторінки можуть розміщатися на комп'ютерах у будь-якій частині світу. При підключенні до Web надається рівний доступ до відомостей, які розкидані по всьому світу; відсутні додаткові обмеження або оплата за віддалений доступ. Зазвичай, пошук у Інтернет починається з визначеного вузла. Сторінки мають унікальну адресу в форматі URL (Universal Resource Locator).

Засіб перегляду або Інтернет оглядач (браузер) – це програмний засіб перегляду, що призначений для виконання переходів і отримання доступу до відомостей Web.

Прикладами програм оглядачів є:

- Internet Explorer корпорації Microsoft;
- Firefox організації Mozilla Foundation (www.mozilla.org);
- Комплект Mozilla організації Mozilla Foundation;
- Safari фірми Apple;
- Konqueror організації KDE Project;
- Opera розробки Opera Software;
- Netscape Communicator розробки Netscape Communications

Corporation.

2. Основи роботи з Internet Explorer

2.1. Елементи вікна Internet Explorer

Заголовок вікна – стандартний заголовок Windows, в якому, крім назви програми, відображається ще і назва поточної відкритої Web-сторінки. У правій частині заголовка вікна розташовані кнопки, призначені для стандартних дій з вікнами в операційній системі Windows.

Під заголовком розташовується **меню**. З його допомогою вибираються команди Internet Explorer.

Панель інструментів Microsoft Internet Explorer містить кнопки для виконання переходів по Web і обробки знайдених даних (рис.2.2).

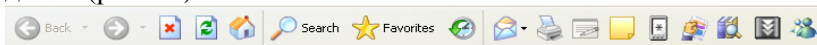

Рис.2.2.

Панель інструментів містить ряд функцій і команд для управління засобом перегляду. Рядок адреси під панеллю інструментів відображає адресу поточного вузла, до якого здійснюється доступ. Для переходу на новий вузол вводиться адреса вузла (в форматі URL) безпосередньо у поле адресного рядка. Після завершення вводу на клавіатурі натискається клавіша Enter (рис.2.3).

Рис.2.3.

У адресному рядку можна також задати адресу локального ресурсу (рис.2.4).

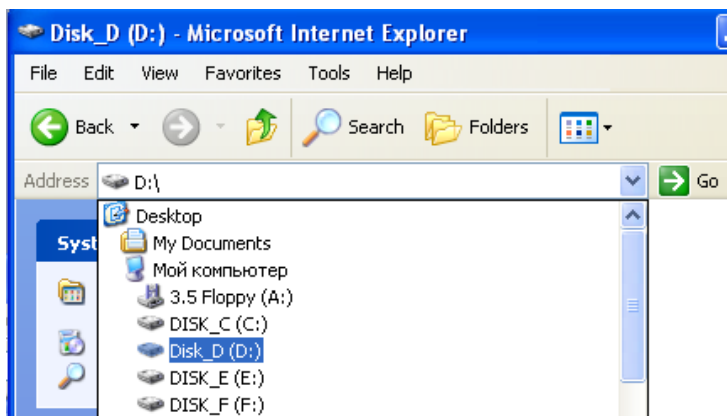
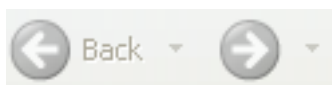

Рис.2.4.

Internet Explorer містить на панелі інструментів декілька кнопок.

Кнопки виконання переходів

вперед і назад

Кнопка для переходу назад дозволяє повернутися до попередньої сторінки, яка перед цим була відображена на екрані. Кнопка для переходу **вперед** дозволяє перейти до наступної сторінки, що відображалася раніше. Якщо кнопка для переходу **назад** ще не використовувалась у поточному сеансі, кнопка для переходу **вперед** буде відключена.

Кнопка відкриття початкової сторінки

Кнопка **відкриття домашньої сторінки** дозволяє повернутись до стандартної початкової сторінки. Вона відкривається автоматично при запуску засобу перегляду.

Індикатор підключення (емблема Windows)

Функція "Поиск" Емблема Windows переливається в

верхньому правому куту екрану при виконанні засобом перегляду звернень або при завантаженні повідомлень. Якщо це виконується досить довго, скористайтесь кнопкою **зупинки**, що описується нижче.

Кнопка пошуку

Кнопка **пошуку** відкриває сторінку, що містить засоби виконання пошуку у Internet. При натисканні кнопки **Поиск** на панелі інструментів оглядача відкривається панель пошуку – окрема панель в лівій частині вікна. Помічник пошуку допоможе звузити область пошуку. Вибирається вигляд повідомлень, які необхідно знайти (наприклад, веб–сторінка, адреса електронної пошти організації або людини), і помічник пошуку вибере службу пошуку, яка спеціалізується в цій області. При вводі пошукового запиту список результатів з'являється на панелі пошуку. При виборі елемента цього списку відповідна сторінка відкривається в правій частині вікна оглядача. Значок **x** у верхній частині панелі пошуку призначений, щоб закрити її.

Кнопка зупинки

Кнопка зупинки терміново зупиняє звернення по посиланню, що виконується засобом перегляду **Обращение по ссылке**.

Кнопки відкриття й додавання посилань у особисту папку

Засіб перегляду дозволяє запам'ятати сторінки Web, які відвідуються неодноразово, помістивши посилання на них в особисту папку. Є можливість повернутися до будь-якої сторінки з особистої папки. Натисніть кнопку "Добавить в личную папку" і посилання на поточну сторінку зберігається для наступного використання.

Перегляд журналу огляду

Кнопка **Журнал** на панелі інструментів оглядача відкриває панель журналу, де містяться записи про всі вузли, що відвідувались за останні 20 днів, включаючи сторінки HTML, що зберігаються на комп'ютері. Можна змінити кількість днів, записи яких зберігаються в **Журналі**. Цей список можна сортувати декількома способами – за іменем вузла, за частотою відвідувань, за порядком відвідувань – щоб спростити пошук необхідного вузла. Можна також шукати за ключовим словом в імені вузла.

Пошта

Outlook Express – це програма електронної пошти і новин, яку можна використовувати для відправки і отримання повідомлень, участі в групах новин Інтернету і для відправки сторінок HTML по електронній пошті. Ця програма забезпечує легкий імпорт контактів і адресних книг з інших комунікаційних програм. Щоб перевірити поштову скриньку, не потрібно відкривати Outlook Express: просто натискається кнопка **Почта** на панелі інструментів Internet Explorer. За допомогою програми Outlook Express можна також перевірити обліковий запис пошти Hotmail.

Друк сторінки

Засобами оглядача можна друкувати веб-сторінки.

Редагування

Відкриває перелік редакторів для редагування поточної веб-сторінки.

Редагування

Відкриває перелік редакторів для редагування поточної веб-сторінки.

Довідкова

Відкриває довідкову систему.

Instant messenger program – MSN or Windows messenger

Запускає програму для обміну миттєвими повідомленнями (Instant messenger program – MSN or Windows messenger).

Під смугою панелі інструментів розташовано **поле для введення адреси сторінки**. Замість поля для введення адреси можна відобразити панель з декількома посиланнями на різні Web-сторінки.

Посилання – це значок, за яким закріплена адреса будь-якої Web-сторінки в мережі Інтернет. Залежно від настройки програми такі посилання звичайно виділяються в документі кольором або підкресленням. Щоб визначити чи є фрагмент посиланням чи ні, покажчик мишки підводиться до ділянки, яка цікавить. Посиланням може бути текст або графічне зображення. Покажчик мишки, проходячи над посиланням, змінює свою

форму на стилізоване зображення руки , а в рядку стану буде відображена адреса переходу, відповідно до посилання.

При натисканні мишкою на полі **Ссылки** (Links), що розташоване правіше поля адреси, поле для введення адреси зміниться на панель, що містить посилання.

Можна натиснути мишкою на кнопки посилання, щоб завантажити потрібну сторінку. Якщо у цей момент немає підключення до Інтернету, буде видане повідомлення про помилку.

Центральна частина вікна програми призначена для відображення відкритої Web-сторінки. Якщо ця сторінка не поміщається у відведене для неї поле перегляду, то в полі

перегляду з'являються вертикальна і горизонтальна смуги прокрутки, що дозволяють проглядати Web-сторінку по частинах.

Рядок стану призначений для індикації тих дій, які в даний момент виконує програма Internet Explorer. Наприклад, в рядку стану можуть з'являтися наступні повідомлення: **Готово**, **Загружается изображение с узла**, **Поиск www.microsoft.com** або **Найден узел Web**, а також для відображення адрес посилань на поточній Web-сторінці при виборі їх покажчиком мишки. Для англійської версії програми ці повідомлення будуть подані англійською.

Прогрес – індикатор є полем, що розташоване в правому нижньому кутку вікна програми. Заповнення цього поля інформує про те, як виконується операція, що займає достатньо тривалий час, наприклад, така, як завантаження зображення, якщо поточна Web-сторінка містить графічну інформацію.

Безпека покупок в мережі

Повідомляючи номер своєї кредитної картки на веб-вузол, необхідно бути впевненим, що даний вузол є безпечним. Оглядач Internet Explorer повідомляє про те, що вузол є безпечним, відображаючи значок замка у рядку стану, в нижньому правому кутку вікна.

Значок замка означає наступне:

- цей вузол дійсно належить і підтримується організацією, що вказана у відомостях про неї. Потрібно двічі натиснути на значок замка, щоб переглянути сертифікат, що підтверджує приналежність вузла.
- спілкування з цим вузлом відбувається у зашифрованому вигляді, так що цю інформацію більше ніхто не зможе прочитати.

2.2. Основні принципи роботи з програмою Internet Explorer

Робота програми починається із завантаження на комп'ютер початкової (домашньої) сторінки. За замовчуванням, нею є сторінка привітання фірми Microsoft. Можна призначити початковою будь-яку Web-сторінку командою **Сервіс → Свойства обозревателя** (Tools → Internet options) програми Internet Explorer. Відкриється діалогове вікно **Свойства обозревателя** (Internet Options). Вибирається вкладка **Общие**(General). У полі **Адрес:**(Address:) набирається адреса сторінки, яку потрібно зробити **Домашней страницей**. При виборі **about:blank**, після запуску оглядача, жодна сторінка завантажуватись не буде.

Для паралельної роботи з декількома Web-сторінками використовується команда меню **Файл→Создать→Окно** (File→Create→Window), для відкриття ще одного вікна програми. Для відображення інших Web-сторінок в поле адреси вводиться нова адреса, або покажчиком мишки вибирається посилання, що цікавить, на поточній Web-сторінці і натискається на ньому мишкою (щоб відкрити сторінку у новому вікні, у контекстному меню гіперпосилання вибирається команда **Открыть в новом окне**).

Переключатися між вікнами можна за допомогою кнопок на панелі задач Windows. Можна вказати різні адреси в різних вікнах і ознайомлюватись з однією Web-сторінкою, поки в іншому вікні завантажуватиметься інша Web-сторінка.

Команда меню **Файл→Закреть** (File→Close) або кнопка [x] в правому верхньому кутку вікна програми Internet Explorer закриває поточне вікно Internet Explorer.

Командою **Файл→Сохранить как** (File→Save As) сторінка зберігається на комп'ютері для подальшого використання.

Для збереження не всієї web-сторінки, а лише її фрагменту, наприклад у редакторі MS Word, необхідно:

виділити цей фрагмент, застосувати команду **Правка→Копировать** (Edit→Copy), зробити активним вікно MS Word, застосувати команду **Правка→Вставить**. Якщо при цьому не скопіювались рисунки – необхідно у Internet Explorer на області рисунку натиснути правою кнопкою мишки і у контекстному меню, що відкрилось, вибрати команду **Копировать рисунок** (Copy Background), зробити активним вікно MS Word, застосувати команду **Правка→Вставить**. Командою з контекстного меню **Сохранить рисунок в файл** рисунок з web-сторінки записується у окремому файлі на комп'ютер.

Команда меню **Сервис→Свойства обозревателя** (Tools→Internet Options) програми Internet Explorer відкриває діалогове вікно **Параметры обозревателя** (Options).

Група елементів управління **Панель инструментов** (Toolbar) призначена для настройки зовнішнього вигляду робочого вікна програми Internet Explorer. Щоб не відображати будь-який з вказаних елементів, потрібно прибрати відповідний прапорець.

Група елементів управління **Подключение** (Connections) призначена для настройки підключення комп'ютера користувача до Internet. В даному випадку Internet Explorer використовує для такого налаштування вбудовані засоби Windows. Група елементів управління **Проксі-сервер** (Proxy Server) призначена для налагодження параметрів проксі-сервера постачальника послуг Internet.

Проксі-сервер є проміжною ланкою між комп'ютером і мережею Інтернет. Якщо постачальник надає таку можливість, використання проксі-сервера дозволяє зробити роботу в Internet зручнішою та більш швидкою. З функцією проксі-сервера запам'ятовується вся інформація, що одержується не лише користувачем але й іншими абонентами, підключеними до нього. При кожному звертанні до нової Web-сторінки або іншої інформації перевіряється, чи запрошував цю Web-сторінку будь-який абонент раніше. Якщо так, то ця сторінка шукається

на диску сервера постачальника послуг Internet і передається на комп'ютер користувача. Якщо ні, – тоді запит на пошук потрібної Web-сторінки надсилається в мережу Internet.

Окрім цього, проксі-сервер надає й інші можливості. Інформація про параметри налаштування проксі-сервера (якщо він використовується) отримується у постачальника послуг Internet.

Група елементів управління **Дополнительно** (Advanced) призначена для налаштування заборони/дозволу завантаження на комп'ютер зображень, звуку або відео тощо. У групі прапорців **Мультимедиа** (Multimedia) скидаються/встановлюються прапорці для заборони/дозволу завантаження зображень, звуків і відеозаписів.

Збереження адрес. Для зберігання адрес і швидкого доступу до цих адрес в програмі Internet Explorer передбачена папка **Избранное** (Favorites).

Дана папка відкривається натискуванням мишкою на кнопку **Избранное** (Favorites) панелі інструментів. Відкриється допоміжне меню.

Команда **Добавить в Избранное** (Add To Favorites) призначена для того, щоб запам'ятати адресу поточної Web-сторінки. У діалоговому вікні **Добавить в папку "Избранное"** (Add to Favorites) у полі введення **Имя** (Name) з клавіатури набирається будь-яка назва для даного посилання. За замовчуванням, в це поле підставляється заголовок поточної Web-сторінки. Встановлюється перемикач у верхнє положення і натискається кнопка **ОК**, для збереження адреси поточної Web-сторінки в папці **Избранное** (Favorites).

Зміна кодування символів. Internet Explorer автоматично визначає, яке кодування використовує поточна Web-сторінка, але не всі розробники Web-сторінок вставляють в них інформацію про кодування російських (українських) букв, і іноді автоматичне визначення працює невірно.

Якщо при відображенні Web-сторінки неможливо прочитати текст російською (українською) мовою, необхідно

виконати наступні дії:

- вибрати команду меню **Вид→Кодировка** (View→Encoding). З'явиться список доступних способів кодування. Поточне кодування відмічене символом виділення;
- вибрати варіант **Кирилиця (KOI8-R)** (Cyrillic (KOI8-R)). Після цього відображення поточної Web-сторінки відбуватиметься в новому кодуванні.

Якщо зустрічається така проблема на різних Web-сторінках в Internet при відображенні російських (українських) букв, необхідно встановити інший варіант відображення букв кирилиці. Наприклад, **Кирилиця (Windows-1251)** (Cyrillic (Windows-1251)), якщо до цього було **Кирилиця (KOI8-R)** (Cyrillic (KOI8-R)), і, навпаки, інакше. Слід зазначити, що багато розробників Web-сторінок дозволяють вибрати кодування за допомогою посилань, які знаходяться безпосередньо на сторінці. Потрібне кодування Windows відоме під номером **1251**, тому в цьому випадку вибирається посилання типу **Windows** або **Win-1251**.

Хід роботи

1. Робота з програмою оглядачем Internet Explorer

1.1. Запустіть програму Internet Explorer.

Можливі варіанти запуску:

- а) виберіть команду **Пуск→Программы→Internet Explorer (Start→Programs→Internet Explorer)**;
- б) двічі натисніть мишкою по значку **Internet Explorer** на робочому столі Windows;
- в) двічі натисніть мишкою на значку **Internet Explorer** на панелі швидкого запуску Windows.

1.2. Налаштуйте початок огляду Web-сторінок з порожньої сторінки. Виберіть команду меню **Сервис→Свойства обозревателя** (Tools→Internet options). У діалоговому вікні **Свойства обозревателя** (Internet Options) виберіть

- вкладку **Общие** (General). Для поля **Адрес** (Address) виберіть **about:blank**.
- 1.3. Встановіть тип шрифту Times New Roman для Web-сторінок у яких не налаштовані спеціальні шрифти для тексту. **Сервіс**→**Свойства обозревателя** (Tools→Internet options). Виберіть у вкладці **Общие** (General) кнопку **Шрифты...**(Fonts...).
 - 1.4. Встановіть оформлення посилань для Web-сторінок, в яких не заданий цей параметр. **Сервіс**→**Свойства обозревателя** (Tools→Internet options). Виберіть у вкладці **Основные** (General) кнопку **Цвет** (Colors...).
 - 1.5. Очистіть історію відвідуваних Web-сайтів. **Сервіс**→**Свойства обозревателя** (Tools→Internet options), на панелі **Журнал** натисніть на кнопку **Очистить**.
 - 1.6. Для відміни завантаження на комп'ютер зображень, звуку або відео застосуйте команду меню **Сервіс**→**Свойства обозревателя** (Tools→Internet Options). На вкладці **Дополнительно** (Advanced), у групі прапорців **Мультимедиа** (Multimedia) скиньте всі прапорці для заборони завантаження зображень, звуків і відеозаписів.
 - 1.7. Відвідайте сайт системи Internet-розрахунків "PayCash". В адресному рядку наберіть paycash.com.ua та натисніть Enter. Ознайомтесь з інформацією, представленою на цьому сайті. Інформацію з даного сайту використайте для формування звіту до лабораторної роботи.
 - 1.8. Завантажте один будь-який рисунок сайту paycash.com.ua окремо. Для цього натисніть праву кнопку мишки на області рисунку. Виберіть з контекстного меню команду **Показать рисунок** (Show Picture). Замість значка I буде завантажений рисунок.
 - 1.9. Включіть відображення рисунків при перегляді Web-сторінок. Виберіть команду меню **Сервіс**→**Свойства обозревателя** (Tools→Internet Options). Відкриється діалог **Свойства обозревателя** (Options). Натисніть мишкою на ярличку **Дополнительно** (Advanced), щоб перейти на

однойменну вкладку. У групі прапорців **Мультимедиа** (Multimedia) знову встановіть всі прапорці, щоб дозволити завантаження на ваш комп'ютер зображень, звуків і відеозаписів. Закрийте діалог **Свойства обозревателя** (Internet Options) за допомогою кнопки **ОК**. На панелі інструментів програми Internet Explorer натисніть кнопку **Обновить** (Refresh) для повторного завантаження поточної Web-сторінки разом з рисунками.

- 1.10. Збережіть адресу сервера PayCash в папці **"Избранное"** у своїй власній папці. Натисніть мишкою на пункті меню **Избранное** (Favorites). Відкриється допоміжне меню. Виберіть команду **Добавить в Избранное** (Add To Favorites) для того, щоб запам'ятати адресу поточної Web-сторінки <http://www.paycash.com.ua>. З'явиться діалог **Добавление в избранное** (Add to Favorites). В області **Добавить в:** відкрийте папку **Ссылки**; натисніть на кнопку **Создать папку...**; введіть як назву папки Ваше прізвище; натисніть кнопку **ОК**; натисніть кнопку **ОК** у вікні **Добавление в избранное** (Add to Favorites), щоб зберегти адресу поточної Web-сторінки в **Избранное** (Favorites). На панелі **Избранное** знайдіть щойно збережене посилання.
- 1.11. Використовуючи гіперпосилання сайту PayCash детально ознайомтесь з системою інтернет-розрахунків Інтернет-Деньги (www.imoney.com.ua). Відкрийте в інших вікнах та ознайомтесь з сайтами платіжних систем в Інтернеті: www.webmoney.com.ua, www.Cyphermint.com, www.e-report.com.ua". Ознайомтесь з інформацією даних сайтів.
- 1.12. Відвідайте український пошуковий сервер META (www.meta-ukraine.com) і ознайомтесь з технологією пошуку інформації. Збережіть адресу цього сервера в папці **Избранное**.
- 1.13. Завантажте російську пошукову машину Яндекс (www.yandex.ru). Збережіть адресу цього сервера в папці **Избранное**. Знайдіть сторінку з порадами про пошук

інформації та збережіть її в своєму особистому каталозі на комп'ютері локальної мережі.

2. Робота з програмою оглядачем FireFox

- 2.1. Запустіть програму **FireFox** (див. п.1.1.).
- 2.2. Виберіть команду меню **Інструменти**→**Налаштування**. На лівій панелі виберіть пункт **Основные** та ознайомтесь з налаштуваннями на одноіменній правій панелі.
 - 2.2.1. Налаштуйте початок огляду Web-сторінок з порожньої сторінки: на панелі **Основные** в області **Начальная страница** натисніть кнопку **Пустая страница**.
 - 2.2.2. Виберіть колір і тип шрифту Times New Roman для Web-сторінок в яких не налаштовані спеціальні шрифти для тексту, які будуть використовуватись за замовченням. Для цього натисніть кнопку **Шрифты и цвета...** і в діалоговому вікні **Шрифты и цвета...** задайте необхідні параметри.
- 2.3. На лівій панелі вікна **Налаштування** виберіть пункт **Приватность** та ознайомтесь з налаштуваннями на одноіменній правій панелі.
 - 2.3.1. Встановіть видалення сторінок з **Журнала посещения** через 7 днів. Очистіть **Журнал посещения**.
 - 2.3.2. Забороніть збереження даних, що вводяться в рядок пошуку і веб-форми.
 - 2.3.3. Встановіть використання для кеша 50000 Кб дискового простору.
- 2.4. На лівій панелі вікна **Налаштування** виберіть пункт **Web-функції** та ознайомтесь з налаштуваннями на одноіменній правій панелі.
 - 2.4.1. Заблокуйте вікна, що впливають.
 - 2.4.2. Забороніть сайтам встановлювати програмне забезпечення.
 - 2.4.3. Забороніть/дозвольте завантаження рисунків.
 - 2.4.4. Дозвольте використання оглядачем Java і JavaScript.
- 2.5. На лівій панелі вікна **Налаштування** виберіть пункт **Завантаження**

та ознайомтесь з налаштуваннями на одноіменній правій панелі.

2.5.1. Налаштуйте необхідність запиту на збереження файлу.

2.5.2. Налаштуйте відкриття/закриття **Менеджера загрузок** на початку/завершенні завантаження сторінки.

2.6. На лівій панелі вікна **Налаштування** виберіть пункт **Дополнительно** та ознайомтесь з настройками на одноіменній правій панелі.

2.7. Відвідайте сервер КНТЕУ (www.knteu.kiev.ua), знайдіть інформацію про свій факультет і спеціальність, скопіюйте її в окремий файл і збережіть у своєму особистому каталозі на комп'ютері локальної мережі. Зверніть увагу на те, що нові сторінки у **FifeFox** можна завантажувати не тільки у нових вікнах, але і у нових вкладках. Для цього з контекстного меню посилання вибирається команда **Открыть в новой вкладке**.

3. Оформіть звіт до лабораторної роботи та захистіть її викладачу. Для захисту роботи необхідно представити звіт, показати знайдену в Internet та збережену на локальному комп'ютері інформацію, продемонструвати на реальних прикладах навички роботи, відповісти на контрольні питання.

Контрольні питання

1. Дайте визначення глобальній мережі Internet з технічної та інформаційної точок зору.
2. Охарактеризуйте режими підключення до Internet.
3. Поясніть функції провайдерів.
4. Поясніть призначення послуги Internet World Wide Web.
5. Що таке URL, його структура і де він вводиться?
6. Призначення протоколу http.
7. Що таке посилання?
8. Функції та призначення Internet-оглядачів. Назвіть існуючі програми-оглядачі.
9. Елементи вікон програм Internet Explorer та FireFox.
10. Налаштування програм Internet Explorer та FireFox.
11. Як налаштувати оглядач для роботи в Internet через локальну мережу?
12. Як прискорити роботу оглядача при повторному перегляді HTML-документів?
13. Для чого потрібна папка "Избранное"? Основні операції з нею.
14. Як відкрити локальний файл у оглядачі?
15. Як змінити кодування HTML-сторінки?
16. Що таке домашня сторінка на Web-сервері?
17. Як зберегти Web-сторінку на локальному диску?
18. Як зберегти графічний об'єкт (картинку) Web-документа на локальному диску?
19. Як відкрити посилання на Web-документ в іншому вікні (вкладці для FireFox) оглядача?
20. Як скопіювати необхідний фрагмент тексту з Web-документу?

Література

1. **Берченко Н.** Самоучитель по работе в Internet и каталог ресурсов/ Н.Берченко, И.Березовская.– К: ВHV, 1999.– 480с. – 1 прим.
2. **Коцюбинский А.О.** Современный самоучитель работы в сети Интернет. Быстрый старт/ А.О.Коцюбинский, С.В.Грошев.– М: Триумф, 1997.– 400с.: ил.
3. **Крейнак Д.** Интернет: Энциклопедия/ Д.Крейнак, Д.Хебрейкен.– С.Пб.: Питер, 2000.– 560с.: ил.
4. **Снелл Н.** Освой самостоятельно Internet за 24 часа.– 3-е изд.– М: Вильямс, 1999.– 384с.: ил.
5. <http://lg.msn.com/int/ru/tutoria/>.

Лабораторна робота №3

Тема: Пошук інформаційних ресурсів в глобальній мережі.

Мета роботи: Набути практичних навичок роботи з пошуковими системами Internet для вирішення бізнес–задач.

Звіт: Створити новий файл з назвою **lab3.doc**, в якому оформити звіт до лабораторної роботи. Необхідно вказати тему, мету роботи, описати алгоритми пошуку інформації у Internet, написати адреси пошукових систем та каталогів, які були відвідані, визначити адреси сайтів із знайденою інформацією, описати Internet-магазин, зробити висновки по проведеній роботі.

Теоретичні відомості

Повнота, достовірність та швидкість пошуку. Для того, щоб знайдена інформація дійсно відображала реальний стан справ, пошук має задовольняти наступні критерії:

- повнота охоплення ресурсів;
- вірогідність інформації;
- висока швидкість проведення пошуку.

Контроль повноти охоплення ресурсів – досить серйозна проблема, в тому випадку, якщо необхідно не просто знайти будь–яку інформацію про бажаний предмет, а необхідно мати повне уявлення про предмет пошуку і стан справ з даного питання. В цьому випадку краще не обмежуватися використанням тільки однієї пошукової машини або переглядом одного каталогу. Для того, щоб провести повномасштабний збір інформації, необхідно працювати з декількома каталогами, пошуковими машинами, базами даних, регіональними телеконференціями, електронними дошками оголошень і листами розсилань. Тільки в цьому випадку можна бути впевненим, що знайдено якщо не всю, то хоча б велику частину існуючої інформації.

Контроль достовірності інформації. Internet містить

достатню кількість застарілої або не достовірної інформації. В багатьох випадках це пояснюється можливістю анонімного розміщення матеріалів, особливо на безкоштовних сайтах. В основному, контроль достовірності інформації – це аналітична робота. При цьому важливо зробити перевірку знайденого фактичного матеріалу, з'ясувати статус документів, одержати інформацію про компетентність автора матеріалу і т.д.

Не варто довіряти фірмі, на сайті якої немає інших координат зв'язку, крім адреси електронної пошти, але яка пропонує товар по передплаті. Або сайту, що не входить в першу сотню найпопулярніших сайтів, але автори якого стверджують, що він має величезний успіх і намагаються продати рекламне місце за високими розцінками.

Швидкість здійснення пошуку в мережі, якщо не брати до уваги технічні характеристики підключення користувача, залежить в основному від двох факторів:

- **вірного планування пошукової процедури;**
- **досвіду роботи з ресурсом обраного типу.**

Особливе значення швидкість проведення пошуку має в тому випадку, коли потрібно знайти інформацію, що часто оновлюється. Наприклад, Ви працюєте з продуктом, ціна на який міняється кілька разів в день.

Результати пошуку. Одержавши потрібну інформацію з мережі, необхідно її перевірити.

Якщо це **ціни на товари або послуги** – потрібно зв'язатися з продавцем і уточнити їх (перевірити наявність необхідної продукції на складі в достатній кількості). Так само перевіряється будь-яка адресна інформація.

Аналітичну інформацію перевіряють, порівнюючи дані, отримані з декількох джерел. Таким же способом перевіряють різноманітні **статистичні дані**.

Якщо передбачається використання отриманої інформації для публічного огляду, необхідно записати джерело (адреса в мережі), ім'я автора (або назву організації) і дату публікації зведень, що використовувалися. Звертається увага на

можливу наявність особливих вказівок щодо дотримання авторських прав.

Необхідно брати до уваги той факт, що якщо ви маєте можливість одержати інформацію, то в такий же спосіб її можуть одержати конкуренти. Що буде означати для бізнесу такий факт?

Основні етапи процесу пошуку інформації

<i>Етап</i>	<i>Зміст роботи етапу</i>
Визначення предмета пошуку	Визначаємо, що конкретно нас цікавить.
Складання списку ключових слів	Виявляємо, як може називатися те, що нас цікавить.
Вибір інформаційного простору	Визначаємо, де може знаходитися те, що нас цікавить.
Визначення інструменту для пошуку	Приймаємо рішення про те, як простіше і швидше знайти те, що нас цікавить.
Попередній пошук	Пробуємо знайти.
Аналіз отриманої інформації	Дивимося на отримані результати. Якщо це необхідно (в тому випадку, коли отримані результати нас не влаштовують), проводимо коректування всіх попередніх дій.
Додатковий пошук	Шукаємо далі, поки не одержуємо відповідь на своє питання.

Бажано визначити час, протягом якого інформація повинна бути знайдена, оцінити альтернативні способи одержання та ступінь важливості цієї інформації.

Основні методи пошуку в мережі і їх використання.

Існує два основних методи пошуку інформації в Internet – з використанням пошукової машини (системи) або з використанням каталогу. При цьому сам механізм пошуку в обох випадках практично однаковий. Розходження виникають на етапі складання списку ключових слів. Для пошукової машини – це складання списку ключових слів, а для каталогу на цьому

етапі визначається тематика розділів, в яких може знаходитися необхідна користувачу інформація. Приклади пошукових систем та каталогів представлені в додатках 2, 3 відповідно.

Багато пошукових систем дозволяють шукати інформацію не тільки на Web-сторінках, але й в групах новин і сховищах файлів. Таким чином, в результаті пошуку можна знайти повідомлення в групі новин або якомусь файлі. Часто замість терміну сторінка застосовується більш загальний термін – **документ**. Під документом мається на увазі Web-сторінка, повідомлення або файл, що містить ту або іншу інформацію. Процес пошуку досить простий: задаючи ключові слова, характерні для шуканої інформації, знаходяться потрібні документи.

Підбір ключових слів. Ефективний пошук інформації, багато в чому залежить від правильного підбору ключових слів. На основі попередньо отриманої інформації про предмет пошуку складається максимально широкий набір ключових слів у вигляді окремих термінів, словосполучень, професійної лексики, назв і прізвищ, тісно зв'язаних із проблемою.

Загальні правила формулювання запиту для пошукової машини:

- не задавайте тільки одне слово. Використовуйте цілі фрази, або, принаймні, кілька слів;
- вказуйте слова, що не повинні зустрічатися в шуканих документах. Звичайно для цього використовують або знак "-", або ключове слово NOT;
- починайте власні імена, назви компаній, міст, прізвища людей та ін. з великих букв, а всі інші слова пишуть тільки маленькими буквами;
- якщо ви хочете знайти словосполучення цілком – запишіть його в лапках;
- якщо ви вводите запит до пошукової машини, що складається з декількох слів, то в результаті одержуєте список документів, в яких зустрічається хоча б одне слово із запиту.

Пошукова машина здійснює сортування документів за принципом **релевантності**. При індексації документів пошукові машини вираховують так званий "**об'єм**" слова на сторінці – співвідношення кількості повторів на сторінці заданого слова до загальної кількості слів на сторінці документа. Якщо задається запит, що складається з декількох слів, то більш релевантними будуть документи, в яких сукупна вага слів буде максимальною. Однак, при підрахунку **об'єм** не враховується, чи поруч, чи роздільно знаходяться дані слова, і тому немає гарантій, що в перших документах міститься максимальна кількість повторень словосполучень. Цілком можливо, що такого словосполучення там взагалі не буде.

Тому, якщо необхідно знайти задане словосполучення, то запит у вікні пошукової машини записується в лапках. В цьому випадку буде вираховуватися **об'єм** словосполучення цілком. Відповідно, гарантується наявність саме даного словосполучення в знайдених документах.

Критерієм правильності вибору ключових слів буде кількість документів, знайдених пошуковою машиною при попередньому пошуку. Якщо вони обчислюються сотнями – то необхідно уточнити запит, ввівши додаткові ключові слова або скориставшись спеціальними засобами розширеного пошуку. Якщо не знайдено жодного документа – складається список синонімів даного терміна або перевіряється орфографія.

Вибір пошукових інструментів. Цей етап визначає всю подальшу технологію пошуку. Переходити до нього слід тільки після аналізу попередньо отриманої інформації.

Пошукові машини. За допомогою пошукових машин легше знайти щось конкретне і змістовне, а за допомогою каталогів – щось загальне і невизначене. Для пошукової машини – головне релевантність виданих посилань, а на цей показник, крім розміру, впливає структура бази даних і синтаксис мови запитів.

Каталоги. За допомогою каталогів зручно шукати інформацію на загальні теми (природа, мистецтво, комп'ютери,

медицина і т.д.). Каталог має рубрикатор. Таким чином, інформація деякою мірою відсортована. При вирішенні досить стандартної пошукової задачі саме каталог, а не пошукова машина виявляються більш прийнятними для початку пошуку.

Багато в чому тип інформаційного ресурсу, що вимагається, визначається характером шуканої інформації:

- **адресна інформація** – адресні довідники;
- **новини** – новинні портали й інформаційні агентства, списки розсилок;
- **конкретна інформація** – пошукові машини;
- **загальні зведення** – каталоги;
- **статистика** – сервера статистичних служб, рейтинги;
- **необхідно щось купити** – Internet–магазини і дошки оголошень;
- **необхідно проконсультуватися** – сайти компаній, що спеціалізуються на даній тематиці і списки розсилок.
- **файли** доцільно шукати за допомогою FTP–шукача, MP3 (файли музичних здобутків, записані й оброблені в цифровому форматі) – за допомогою MP3–розвідувача. В запиті вказується найбільш ймовірне ім'я файлу, наприклад, «name.jpg»;
- **дуже рідкісна інформація** – необхідно знайти ресурси, присвячені більш загальній темі. Можливо там будуть розміщені посилання на необхідні ресурси або будуть опубліковані необхідні матеріали;

Алгоритм пошуку інформації у пошукових системах

Необхідно завантажити початкову сторінку пошукової системи або на будь–яку іншу сторінку, на якій знаходяться поля для введення запиту і кнопка для початку пошуку. В останньому випадку після натиснення кнопки відбувається автоматичний перехід на сторінку пошукової системи. Принципових відмінностей між пошуковою системою і сторінкою з полями введення запиту, який передається пошуковій системі, немає.

Головне – перейти на сторінку, на якій можна ввести запит.

Якщо система дозволяє послідовні уточнення області пошуку, то можна перейти в розділи, які визначають межі пошуку інформації (наприклад, пошук тільки в області науки або пошук серед європейських вузлів Internet). В таких системах запит в головному розділі здійснює пошук серед всіх вузлів Internet. Якщо, наприклад, перейти в розділ "Новини", то пошук за запитом виконуватиметься тільки серед вузлів, присвячених новинам. Таким чином, спочатку визначаються межі, в яких слід вести пошук, і після цього відправляється запит на пошук інформації. Якщо вибрана система пошуку не дозволяє уточнити запит, то ця дія пропускається.

Вводиться запит на пошук відповідно до правил, прийнятих у вибраній системі пошуку. Можливі і складні запити з логічними операціями "І", "АБО", "НІ".

Якщо система пошуку дозволяє, то уточнюються деякі параметри запиту за допомогою додаткових полів, списків, прапорців і перемикачів, які можуть знаходитися на сторінці поряд з полем запиту. В більшості випадків уточнення параметрів не потрібне. Натискається кнопка для початку пошуку, і після деякої паузи автоматично відбувається перехід на сторінку із списком документів, що задовольняють ваш запит.

Якщо посилань багато і вони не поміщаються на одній сторінці, то після перегляду першої сторінки з результатами пошуку можна перейти до наступної, і так далі.

Після знаходження потрібного посилання на ньому натискається мишкою для переходу на сторінку, яка шукається. Зазвичай, шукана сторінка відкривається у новому вікні оглядача (на посиланні на цю сторінку натискається правою кнопкою мишки і з контекстного меню вибирається команда **Открыть в новом окне**).

В багатьох пошукових системах поле запиту залишається на сторінці під час перегляду результатів, і є можливість швидко уточнити запит та організувати новий пошук. В більшості систем список включає, окрім посилань, декілька рядків

кожного із знайдених документів, щоб було легше вибрати потрібний.

При виконанні запиту пошукова система не шукає документи безпосередньо в Internet. Вона звертається до своєї бази даних, де в компактному вигляді зібрані дані про інформацію в Internet. Можливо, що реальний стан Internet дещо відрізняється від того, що зберігається в базі даних. Пошукові системи постійно поповнюють і оновлюють свої бази даних, щоб мінімізувати таке неспівпадання існує два способи додавання інформації в бази даних пошукових машин:

- 1) розробник Web-сторінки самостійно додає посилання на неї в пошукову систему. Більшість систем дозволяють це зробити абсолютно безкоштовно.
- 2) спеціальна програма, яка називається роботом, знаходить посилання на нову сторінку у WWW. Роботи запускаються пошуковою системою, щоб перевірити, чи існують раніше знайдені документи і чи не з'явилися нові.

Хід роботи

1. Відвідайте український пошуковий сервер META (www.meta-ukraine.com) і ознайомтеся з основними прийомами формування запитів на пошук інформації.
2. Відвідайте український пошуковий сервер Google (<http://www.google.com.ua>) і ознайомтеся з основними прийомами формування запитів на пошук інформації.
3. Завантажте російську пошукову машину Яндекс (www.yandex.ru) і ознайомтеся з основними прийомами формування запитів на пошук інформації.
4. Використовуючи засоби пошуку (п.п. 1–3) знайдіть та збережіть в окремій папці на локальному диску ярлики на такі інформаційні ресурси:

- поточне котирування валют;
 - розклад руху потягів та літаків;
 - нормативні акти та зміни в законодавстві;
 - періодичні видання за фахом;
 - виставки, конференції та семінари за фахом;
 - електронна карта Кисва.
5. Знайдіть у глобальній мережі вичерпну відповідь на питання з додатку 4. Номер питання повинен відповідати номеру студента у списку. Збережіть знайдену інформацію на диску та оформіть у вигляді звіту.
 6. Відвідайте сайт будь-якого Internet-магазину (адресу виберіть з додатку 5). Визначте асортимент товарів, систему розрахунку для даного магазину, принцип замовлення товару.
 7. Захистіть лабораторну роботу викладачу. Для захисту роботи необхідно показати звіт, на реальному прикладі продемонструвати навички роботи і відповісти на контрольні питання.

Контрольні питання

1. Що таке пошукова система та які її основні характеристики?
2. У чому відмінності глобальних та спеціалізованих пошукових систем?
3. Чим відрізняються пошукова система від пошукового каталогу?
4. Що таке індекс бази даних? Призначення роботів-індексировщиків у пошукових системах.
5. Що таке мета-пошукова система?
6. Які переваги та недоліки у найбільш розповсюджених пошукових системах?
7. Які основні правила формування запиту на пошук інформації в Internet?
8. Що таке розширений пошук і як його використовувати?
9. Які пошукові системи Ви знаєте?
10. Які пошукові каталоги Ви знаєте?

11. Принципи роботи програм для скачування веб-вузлів (FleshGet).

Література

1. **Берченко Н.** Самоучитель по работе в Internet и каталог ресурсов/ Н.Берченко, И.Березовская.– К: ВНУ, 1999.– 480с.
2. Знайомство з Internet/ А.Копистянський, Я.Терлецький, О.Максимюк, А.Павкилевич.– Львів: БаК, 1997.– 124с.
3. Интернет. Самоучитель/ Под ред. Денисов А., Вихарев И.– 2-е изд.– М: Питер, 2002.– 368с.: ил.
4. **Коцюбинский А.О.** Современный самоучитель работы в сети Интернет. Быстрый старт/ А.О.Коцюбинский, С.В.Грошев.– М: Триумф, 1997.– 400с.: ил
5. **Крейнак Д.** Интернет: Энциклопедия/ Д.Крейнак, Д.Хебрейкен.– С.Пб.: Питер, 2000.– 560с.: ил.
6. **Снелл Н.** Освой самостоятельно Internet за 24 часа.– 3-е изд.– М: Вильямс, 1999.– 384с.: ил.
7. <http://www.edu.rin.ru/html/287.html>.
8. <http://www.dist-cons.ru/modules/internet/main.htm>.
9. <http://free-help-internet.com/free-help-internet.com/www/index.htm>.

Лабораторна робота №4

Тема: Методи спілкування в Internet. Робота з електронною поштою.

Мета: ознайомитись з методами спілкування через Internet. Навчитись працювати з поштовими системами ukr.net, mail.ru.

Звіт: вказати тему, мету роботи, коротко описати порядок виконання роботи, дати порівняльну характеристику поштовим системам, наприклад, ukr.net, mail.ru, описати основи роботи з програмою Miranda IM, зробити висновки.

Теоретичні відомості

1. Спілкування через Internet

Програми для прямого спілкування. Прикладами є: ICQ, Gadu–Gadu, MSN, Yahoo messenger. Miranda IM 0.4.0.1 – internet–пейджер (маленький розмір дистрибутива, висока швидкість роботи, підтримка усіх систем internet–пейджинга, інтерфейс, що повністю налаштовується, підтримка плагінів).

Чат. Чат – це засіб для спілкування людей через мережу Internet. Ви зайшли в чат. Окрім вас в ньому ще знаходиться багато інших людей, які таким чином спілкуються. Досить написати вашу фразу з клавіатури, і її побачать всі, хто зараз присутній в чаті.

Електронна пошта. Електронна пошта (E–mail) – один з найбільш часто використовуваних засобів Internet. Можна послати повідомлення в будь-яку частину світу і адресат одержить його через декілька хвилин. E-mail – це швидкий, надійний і недорогий спосіб розсилки повідомлень по всьому світу.

Конференції. Конференції створені для обговорення самих різних питань.

FTP-обмін даними з віддаленим ком'ютером. FTP (File Transfer Protocol) означає "протокол передачі файлів" і є засобом доступу до файлів, що зберігається на віддалених

комп'ютерних системах. Дозволяє копіювати файли з віддаленого комп'ютера на локальний комп'ютер користувача і навпаки. Найбільший інтерес викликають загальнодоступні FTP-сервери. За традицією, на запит імені користувача при звертанні до такого сервера треба відповісти аnonymous (безіменний). Звідси з'явилася назва дуже популярної послуги інтернет: ANONYMOUS FTP, тобто одержання файлів із загальнодоступного сервера. Таких серверів тисячі. Є багато спеціалізованих серверів з колекціями. В основі сервісу передавання файлів лежить протокол прикладного рівня FTP.

Принципи роботи електронної пошти

В Internet використовується декілька протоколів для передачі пошти: SMTP (Simple Mail Transfer Protocol) – тільки відправлення повідомлень; POP3 (Post Office Protocol Version 3) – відправлення/одержання повідомлень; IMAP (Interactive Mail Access Protocol) – відправлення/одержання повідомлень. E-mail програма поміщає лист в mail-header (заголовок листа-аналог конверта) і за допомогою протоколу SMTP відправляє його в мережу. Потім повідомлення передається по мережі (з одного поштового відділення в інше) за допомогою mail-gateways (міжмережних переходів – "поштових машин" і "вагонів"). Після того, як повідомлення приходить в потрібну мережу, mail-agent (листоноша) доставляє його в поштову скриньку одержувача. Адресат витягує повідомлення з мережі за допомогою поштового протоколу POP3.

Символ @ в середині адреси розділяє адресу на: ім'я користувача зліва та ім'я домена справа. Мережа Internet забезпечує доставку повідомлення на комп'ютер, ім'я якого вказане справа. Потім комп'ютер доставляє повідомлення в поштову скриньку, вказану в лівій половині адреси. Ім'я домена (domain name) – унікальне ім'я, привласнене конкретному комп'ютеру в Internet. Доменними іменами управляє InterNIC. На жаль, повідомлення не захищені. Повідомлення в електронній пошті пересилається у вигляді звичайного тексту.

Настройка електронної пошти

Працювати з поштовими повідомленнями можна або маючи відповідну програму, наприклад, "Internet Mail", "Outlook Express", "The ВАТ!" тощо, або засобами web-інтерфейсу.

Правила, яким необхідно слідувати при налаштуванні поштових програм для отримання і відправки поштових повідомлень через Convey IS, Ltd: У полі "Имя" ("Name") можна вказати своє ім'я і прізвище або що-небудь ще. Вміст цього поля фігуруватиме в полі "От" ("From") послань разом з e-mail адресою. Не рекомендується використовувати кирилицю.

Сервер вхідної пошти (POP3-server) має ім'я "pop.convey.ru". Сервер вихідної пошти (SMTP-server) – "relay.convey.ru". Обліковий запис для входу на POP3 сервер (account name for login to pop3-server) виглядатиме таким чином: "Ваш_логин.pop.convey.ru" (http://www-win.convey.ru/srv/dial_em.html.ru)

Робота з листами через WEB-інтерфейс

Web-інтерфейс дозволяє працювати з поштою з будь-якого підключеного до Internet комп'ютера, на якому встановлений web-оглядач. Кожен поштовий сервер має свій інтерфейс, свої характеристики поштової скриньки. Зробимо узагальнену характеристику поштового серверу (для різних серверів назви кнопок, інші параметри можуть відрізнятись).

Реєстрація в системі

Для реєстрації необхідно на сторінці реєстрації в системі ввести ім'я користувача, яке буде розташоване ліворуч від знака '@', двічі ввести пароль та ввести інші анкетні дані. Після введення всієї цієї інформації вибирається посилання "**Зарегистрироваться**" і, якщо всі дані введені коректно й обране ім'я користувача не зайнято, реєстрація завершується успішно.

БУДЬТЕ УВАЖНІ: дані про користувача і пароль повинні набиратися **ЛАТИНСЬКИМИ ЛІТЕРАМИ**, пароль не повинний містити пропусків, а ім'я користувача повинне містити не менше двох символів. В іншому випадку коректність роботи поштової скриньки не гарантується.

Вхід у систему

При вході на сервер, що підтримує поштовий сервіс першою сторінкою є сторінка входу (авторизації). Через інтерфейс цієї сторінки можна увійти в систему, якщо користувач вже зареєстрований в ній. Інакше – необхідно зареєструватись.

Для зареєстрованих користувачів для входу в систему вводиться ім'я користувача і пароль. Введені параметри повинні повністю збігатися з тими, що вводились при реєстрації. Потім натискається кнопка **"войти"**. При цьому буде зроблена перевірка введеної інформації і, якщо введені параметри правильні, то відкривається сторінка перегляду пошти. Якщо введені дані виявилися невірними, то користувач буде оповіщений про це. За допомогою відповідного посилання відкривається сторінка, на якій можна повторно ввести необхідні дані.

За допомогою кнопок **"Ваш компьютер"** и **"Чужой компьютер"** можна вибрати тип комп'ютера, на якому працюєте в даний момент. За замовчуванням, встановлено **"Ваш компьютер"**. Кнопкою **"Чужой компьютер"** системі дається вказівка використовувати додаткові заходи безпеки.

За допомогою кнопки **"Запомнить пароль"** системі дається вказівка запам'ятати ім'я користувача і пароль для того, щоб наступного разу при входженні на поштовий сервер авторизація була зроблена автоматично.

Налаштування

Користувач має можливість налаштувати різні параметри роботи із системою і поштовим сервером. Усі параметри, зазвичай, розбиваються на групи, наприклад: загальні параметри (інформація про користувача, адреси пересилки, заборона кешування сторінок, розмір скриньки тощо); параметри завантаження/відправлення (максимальний розмір листа для завантаження за один раз, звукові сигнали, тип кодування тощо), перегляду пошти (кількість листів на сторінку у списку, сортування); підписи; фільтри, для пошти, що

надходить; ведення «чорних» і «білих» списків; налаштування автоматичної пересилки пошти і автовідповідача, видалення акаунта тощо. У різних поштових системах набір параметрів може відрізнятись.

Перегляд листів

Головна сторінка авторизованої зони системи містить інформацію про кількість листів у папках, кількість нових і непрочитаних листів.

Після вибору відповідної папки або посилання **Входящие** відкривається сторінка зі списком листів у вигляді таблиці.

Значення стовпців у таблиці наступні:

N – Порядковий номер листа в списку;

– кнопка для вибору листа (призначена для застосування до листа різних дій – переміщення, видалення й ін.);

 – Лист містить прикріплені файли.

От – міститься адреса відправника листа;

Дата – містить дату відправлення листа;

Размер – містить розмір листа;

Тема – містить тему листа. Нижче знаходяться кнопки, за допомогою яких можна вибрати або очистити відразу всі листи на сторінці.

Прочитати лист можна натиснувши на адресі відправника (темі).

Натискаючи на заголовки таблиці можна виконати сортування по відповідному полю. Доцільно відсортувати листи за датою надходження.

Кнопки:

- **Переместить в папку** – переносить обрані листи в зазначену папку;
- **Удалить** – видаляє обрані листи.

Можливі такі дії з листом:

- **Ответить** – відповісти на лист по першій адресі з поля "**От кого**";

- **Ответить всем** – відповісти на лист по всіх адресах з поля "От кого";
- **Переслать** – переслати лист по іншій адресі;
- **Распечатать** – відкрити лист у новому вікні у формі, найбільш зручній для друку. Друк відбувається далі засобами оглядача (комбінація клавіш Ctrl+P).

Крім цього можна:

- **Переложить в папку** – перекласти лист в обрану папку;
- **Удалить** – видалити лист.
- **Сохранить адрес** – зберегти адресу відправника в адресній книзі
- **Поместить в черный список** – помістити адресу відправника в «чорний» список.

Якщо текст отриманого листа не можна прочитати, можна скористатися вбудованою функцією перекодування, що застосовується тільки до листа, не змінюючи інтерфейсу.

Можна встановлювати стиль перегляду листа у відповідності з наступними опціями:

- **Перегляд заголовку** – перегляд заголовку листа;
- **Шрифт змінної ширини** – встановити для тексту листа шрифт змінної ширини;
- **Показувати картинки у листі** – показувати картинки в тексті листа;
- **Показувати HTML тексти у листі** – переглядати лист як HTML текст.

Створення листа

На сторінці створення повідомлення, зазвичай, можна вказати:

- Адресатів листа – поле "**Кому**" (обов'язково);
- Адресатів копії – поле "**Копія**";
- Адресатів скритої копії – поле "**Скрытая**";
- Тему листа – поле "**Тема**" (бажано).
- Кодировку листа – поле "**Кодировка**"

- Адресатів можна вводити самостійно чи вибирати зі списку "Адресная книга".

Текст листа вводиться в спеціальне поле. Відправити лист можна за допомогою кнопки "Отправить".

При відсиланні листа можна автоматично зробити наступні дії:

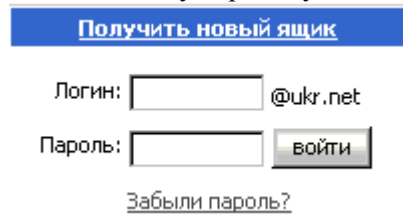
- **Додати підпис** – до набраного тексту буде доданий підпис, зазначений на сторінці конфігурації;
- **Послати копію собі** – корисно для підтвердження успішного відправлення;
- **Зберегти копію в папці "Отправленные"** – зберегти копію листа в папці "Отправленные" для архіву.

До листа, що посилається, можна прикріпляти файли. Їх місцерозташування вказуються в полях "Прикрепленный файл 1,2,3". Їх можна вводити самостійно, або знайти файл за допомогою стандартного інтерфейсу, натиснувши на кнопку "Обзор".

Про успішне відправлення листа повідомляється на сторінці підтвердження.

Хід роботи

1. В адресному рядку оглядача задайте ukr.net. Для створення власної поштової скриньки виберіть гіперпосилання **Получить новый ящик** (рис.5.1). Ознайомтесь з угодою про використання, наприкінці виберіть посилання **Я принимаю условия**. Заповніть запроповану реєстраційну картку, та зареєструйте свою поштову скриньку.

Получить новый ящик

Логин: @ukr.net

Пароль:

[Забыли пароль?](#)

Рис. 5.1.

Якщо Ви вже маєте свою поштову скриньку на сервері ukr.net, відкрийте її, задавши свій ідентифікатор (Login:) та пароль (Password:).

2. В головному меню мейлера виберіть гіперпосилання **Настройки**. Ознайомтесь з настройками користувача, інтерфейсу, безпеки. Налаштуйте свій підпис, який автоматично буде додаватися до усіх Ваших вихідних листів. Забороніть збереження логіну та паролю. На сторінці **Добавление фильтра** задайте довільний фільтр: правило, відповідну дію на надходження повідомлень, що відповідають умовам фільтру. Домовтесь з колегами про отримання нового листа для того, щоб побачити роботу фільтрів. Для активізації автовідповідача виберіть **Автоответчик** в меню **Настройки**. Задавши всі необхідні параметри (вказати дії автовідповідача та текст повідомлення) натисніть **Сохранить**.
3. На головній сторінці знайдіть та виберіть гіперпосилання **Создать сообщение**.
4. Обміняйтесь адресами з колегами. У рядку **Кому:** вкажіть адресата повідомлення, наприклад, starinec@ukr.net.
5. В рядку **Тема:** вкажіть предмет повідомлення, наприклад: **Лабораторна робота**.
6. У вікні тексту листа підготувати повідомлення такого змісту: курси валют на поточний день, розклад рухів літаків, адреса(и) сайту(ів) з електронною картою Києва. Встановіть прапорець біля **Сохранить** в „Отправленные”.
7. Після того як повідомлення сформоване, натисніть кнопку **Послать сообщение**.
8. Заархівуйте файл, створений на попередній лабораторній роботі, з відповіддю на теоретичне питання (див. лаб. роб. №3, п.5).
9. Файл *.rar (*.zip *.exe) необхідно відіслати чотирьом Вашим колегам як вкладений. Для цього повторіть пункти 2–6, в

- рядку **Кому** напишіть через кому 4 адреси, вкажіть відповідну тему листа та напишіть невелике повідомлення довільного змісту. Знайдіть та виберіть гіперпосилання **Обзор...** У діалоговому вікні, що відкрилось, вкажіть ім'я та шлях до Вашого файлу, натисніть кнопку **Открыть**. Після появи імені файлу в списку файлів, що додаються до листа, натисніть кнопку **Вложить**. Далі необхідно натиснути кнопку **Послать сообщение**.
10. У головному вікні мейлера знайдіть та виберіть гіперпосилання **Папки**. У рядку **Создать папку** задайте назву своєї папки *<Ваше прізвище>*. Виберіть кнопку **Ок**.
 11. Для того щоб відкрити адресну книгу виберіть **Адресная книга** із головного меню мейлера. Користуючись гіперпосиланням **Добавить новую запись** додайте до своєї адресної книги адреси чотирьох Ваших колег, заповнивши відповідні суміжні поля. Натискуючи по черзі інші кнопки керування адресної книги вивчить її можливості по роботі з адресами (видалення адрес, переміщення, створення нових списків тощо).
 12. Використовуючи головне меню мейлера перевірте свою скриньку на наявність листів, що надійшли Вам. Ознайомтесь з листами.
 13. Скопіюйте, надійшовший з будь-яким листом, вкладений файл у свою власну папку.
 14. Відсортуйте листи за датою надходження.
 15. Видаліть деякі файли (але не всі).
 16. Зайдіть на сайт subscribe.ru. Зареєструйтесь та підпишіться на розсилку(розсилки) довільної тематики. На наступне заняття перевірте пошту та відпишіться від розсилки.
 17. У головному вікні мейлера знайдіть та виберіть гіперпосилання **Выход**.
 18. У звіті дайте характеристику ukr.net та mail.ru за такими пунктами:

- назва поштової системи;
 - розмір поштової скриньки;
 - максимальний розмір листа;
 - протоколи, що підтримуються;
 - чи здатен сервіс забезпечити збір пошти з інших поштових скриньок;
 - наявність автовідповідача;
 - можливість роботи у захищеному режимі;
 - наявність антивірусного та антиспамового контролю;
 - інше.
19. Запустіть програму ICQ або Miranda IM. Зареєструйтесь, вказавши Ваше ім'я, пароль та отримайте ідентифікатор. Засвойте роботу інтернет-пейджера, пересилаючи повідомлення Вашим колегам.
20. Оформіть звіт та захистіть роботу викладачу. Захист лабораторної роботи полягає у: самостійному виконанні студентом індивідуального завдання; контролі досягнення студентом мети роботи; контролі наявності знань у студента з контрольних питань; контролі наявності звіту до лабораторної роботи, що відповідає поставленим вимогам.

Контрольні питання

1. Способи спілкування у Internet. Основи роботи з ICQ (Miranda IM).
2. Сервіс ftp. Копіювання файлів з віддалених комп'ютерів.
3. Основні правила листування засобами E-mail.
4. Поняття поштової адреси. Формат адреси.
5. Мейлери. Головні програми для різних операційних систем.
6. Поштова скринька.
7. Технологія використання декількох поштових скриньок.
8. Характеристика головних протоколів E-mail.
9. Пересилання повідомлення за декількома адресами.

10. Передача та отримання файлів при електронному листуванні. Використання поля **Вложить**.
11. Вибір системи кодування при електронному листуванні.
12. Захист даних, що передаються електронною поштою.
13. Налаштовування програм електронної пошти.
14. Налаштовування фільтрів мейлера.
15. Отримання поштових повідомлень. Робота з папками у мейлерах.
16. Робота з адресною книгою.
17. Основи безпеки в Інтернет.
18. Поняття вірусів, типи вірусів.
19. Фільтрація електронної пошти. Видалення повідомлень.
20. Як Internet Explorer може захистити Вас і ваші файли?
21. Зони безпеки в Інтернет.
22. Як шифрувати або підписувати пошту, яку Ви надсилаєте?

Література

1. **Берченко Н.** Самоучитель по работе в Internet и каталог ресурсов/ Н.Берченко, И.Березовская.– К: BHV, 1999.– 480с.
2. Знайомство з Internet/ А.Копистянський, Я.Терлецький, О.Максимюк, А.Павкилевич.– Львів: БаК, 1997.– 124с.
3. Інтернет. Самоучитель/ Под ред. Денисов А., Вихарев И.– 2–е изд.– М: Питер, 2002.– 368с.: ил.
4. **Снелл Н.** Освой самостоятельно Internet за 24 часа.– 3–е изд.– М: Вильямс, 1999.– 384с.: ил.
5. <http://free-help-internet.com/free-help-internet.com/www/index.htm>.
6. <http://www.slo.ru/>.

Лабораторна робота № 5

Тема: Проведення електронних розрахунків за допомогою системи PayCash.

Мета: Набути навичок роботи в мережі Internet з метою купівлі–продажу потрібного товару, операцій перевірки рахунків, формування замовлення, аналізу стану мережевої комерції за допомогою системи PayCash та регіонального web–сайту.

Звіт: Вказати номер, тему, мету роботи, описати порядок виконання роботи. Проаналізувати розвиток електронної комерції в нашому регіоні та відобразити результати аналізу в звіті у вигляді таблиць та діаграм. Переваги і недоліки Демобанку та Демомагазину. Зробити висновки по роботі.

Теоретичні відомості

Система електронних розрахунків PayCash – одна з найбільш досконалих платіжних інтернет–технологій на світовому ринку. Вона дозволяє робити економічні, безпечні, миттєві, приватні і абсолютно доказові платежі за допомогою відкритої мережі передачі даних (Internet).

В основі системи PayCash лежить технологія електронної (цифрової) готівки, запропонована Девідом Чаумом.

Електронна (цифрова) готівка – це грошові зобов'язання на пред'явника, що емітовані банківською або іншою структурою у формі електронних (цифрових) сертифікатів, що можуть бути використані для розрахунків через мережу Інтернет і забезпечуються звичайними грошовими коштами на момент пред'явлення зобов'язання його емітенту.

Електронна готівка – це черговий етап на шляху удосконалювання платіжних систем, що вже пройшли значний шлях від готівкового золота, металевих монет і паперових банкнот до безготівкових розрахунків і пластикових карт.

З точки зору користувача (продавця або покупця), система PayCash – це сукупність електронних гаманців, кожний з

яких представляє собою захищену клієнтську програму, що дозволяє переказувати і одержувати електронну готівку з інших гаманців, зберігати її в інтернет-банку, конвертувати, виводити із системи на банківські рахунки чи в інші платіжні системи, і так далі.

Переваги використання системи PayCash перед іншими способами і системами платежів:

Головні переваги: рівень безпеки, що забезпечується завдяки використанню стійких криптографічних алгоритмів, електронного підпису, а також так званого "сліпого" електронного підпису як інструменту захисту:

- а) клієнтських рахунків на інтернет-сервері Системи;
- б) електронного "**Кошелька**" і власне електронної готівки на ПК, дискеті користувача;
- в) операцій, що здійснюються;
- г) інформації про здійснені операції.

Абсолютна приватність забезпечується завдяки використанню в Системі алгоритму так званого "сліпого" підпису. Збір і аналіз інформації про дії користувачів принципово неможливий.

Унікальна швидкодія. Для здійснення транзакції (передачі інформації в мережі) вимагаються частки секунди, а сервер Банку навіть на малопотужному комп'ютері Pentium 200/64MB/5GB може проводити до 150000 транзакцій за добу.

Простота і доступність. Здійснення платежів цілком автоматизується зі збереженням лише мінімального контролю з боку користувача. Від клієнта потрібно мінімум маніпуляцій, що, у свою чергу, не вимагають спеціального навчання. Для роботи в Системі не потрібно нічого, крім ПК, з'єднання з Інтернетом і безкоштовного ПО, отриманого з інтернет-сервера Системи.

Низька собівартість транзакції, що впливає в безкоштовне обслуговування для фізичних осіб і низьку вартість обслуговування для юридичних осіб (інтернет-магазинів та ін.), що складає 1–3% від обігу в залежності від форми співробітництва (зазначена ставка буде знижуватися в міру

збільшення оборотів в Системі).

Можливі беззбиткові мікроплатежі аж до 0.001 копійки, що відкриває нові, воістину фантастичні можливості для розвитку різних областей електронної комерції.

Система дозволяє користувачу оперувати електронною готівкою в Internet практично так само, як і звичайною готівкою поза Internet:

- а) використовувати електронну готівку, не відкриваючи для цього рахунок у банку;
- б) забирати електронні гроші з рахунку Системи і зберігати в особистому електронному гаманці, що може розміщуватися або на твердому диску ПК користувача, або на дискеті;
- в) оплачувати ті або інші товари і послуги на підключених до Системи інтернет-сайтів;
- г) при необхідності робити як малі платежі, так і великі;
- д) дарувати/позичати електронні гроші іншим користувачам Системи;
- е) швидко конвертувати електронні гроші в звичайні і навпаки;
- ж) здійснювати всі платежі абсолютно приватно.

Електронний документообіг: з метою максимального захисту прав користувачів при здійсненні тих чи інших платіжних операцій система автоматично протоколює не тільки факт здійснення платежу, але і факт обміну сторонами транзакції юридичними зобов'язаннями у вигляді контрактів чи договорів, які підписуються електронними цифровими підписами контрагентів, що зберігаються в електронних гаманцях користувачів.

Стійкість до обривів зв'язку: у випадку, якщо на момент здійснення транзакції протокол обміну повідомленнями не був вдало доведений до кінця, жодна зі сторін не ризикує втратити гроші.

Мультивалютність: Система може підтримувати безліч різних валют і інших фінансових одиниць (електронні векселі,

електронні акції і т.п.) одночасно.

Багатобанковість. Можливість відкриття рахунків в будь-якому банку.

Для показу роботи PayCash існує демонстраційний варіант, у якому можливо спробувати провести платежі через віртуальний банк, який ще носить назву **Демобанк**.

Демобанк призначений для іспитів і демонстрації можливостей платіжної системи PayCash. Він оперує тільки "іграшковими" грошима. На даний час у системі використовуються наступні валюти: рубрики, доларики, йенки, лірики і гривеньки.

Набір валют, а також розцінки на послуги **Демобанку** умовні і не можуть тлумачитися як обов'язкові чи обмежуючі для банків, що оперують реальними цінностями в рамках системи PayCash.

Будь-хто з бажаючих може стати клієнтом **Демобанку**, завантаживши параметри **Демобанку** в **Кошелек** і відкривши в ньому за допомогою **Кошелька** рахунок (у повнофункціональному **Кошельку** можна відкрити кілька рахунків).

Кошелек – електронне меню, з допомогою якого здійснюються всі операції в системі PayCash.

Якщо у Вас простий **Кошелек**, то вибір банку здійснюється при інсталяції, і в наступному не міняється. У повнофункціональний **Кошелек** можна завантажити параметри декількох банків і в будь-який час після інсталяції.

З часом може знадобитися оновити відомості про банк, інформація про який вже вводилася в **Кошелек**. У цьому випадку просто повторіть описану вище процедуру. **Кошелек** покаже Вам розходження в старих і нових параметрах і запитає, чи необхідно оновити параметри, що змінилися.

Зарахування грошей на рахунок у Демобанку

Демобанк обслуговує "іграшкові" гроші: рубрики, доларики, йенки і лірики. Номер свого рахунку можна дізнатись, вибравши пункт "Рахунки" зведеного **меню**

Кошелек. Там же зазначена сума, що знаходиться на рахунку. Зараховувати миттєво невеликі суми на рахунки в Демобанку можна за допомогою Демобанкомата. Зараховувати на рахунок можна тільки рубрики, доларики і лірики. Витратити демогроші можна в Демомагазині.

Хід роботи:

1. Відкрити браузер Interact Explorer та набрати адресу сайту "Пейкеш Україна": **www.paycash.kiev.ua**.
2. Ознайомитись з основними можливостями системи електронних розрахунків PayCash.
3. Зробити огляд Інтернет–магазинів, натиснувши клавішу **Магазини** з пункту меню **Деньги–товар**.
4. Вибрати один із них для детального огляду послуг згідно номера свого комп'ютера в локальній мережі. Зайшовши на домашню сторінку, переглянути послуги, скопіювати їх з допомогою команди **Копировать** з меню **Правка**, а потім помістити у звіт, використавши команду **Вставить**.
5. Ознайомитись з вимогами, які необхідні, щоб стати користувачем системи PayCash та занотувати їх у звіт.
6. Оформити звіт, описавши всі пункти виконання.
7. Виконати огляд регіонального сайту www.vin.com.ua.
8. Проаналізувати розвиток електронної комерції в нашому регіоні та відобразити результати аналізу в звіті у вигляді таблиць та діаграм.

Контрольні питання та завдання:

1. Які переваги здійснення купівлі–продажу через Internet?
2. Як здійснювати купівлю і продаж через Internet?
3. Як правильно використовувати рахунки і кошики замовлень?
4. Як здійснюється робота з покупцем в Інтернет–магазині?

5. Наведіть приклади Internet-магазинів, надайте їм характеристику.
6. Яких порад необхідно дотримуватись, щоб здійснювати безпечну торгівлю в Internet?
7. Що таке система PayCash?
8. Які існують вимоги для тих, хто хоче стати користувачем системи PayCash?
9. Як занести гроші на свій банківський рахунок?
10. Як перевести гроші на книжку з рахунку?

Література

1. **Макарова М.В.** Електронна комерція: Посібник для студентів вищих навчальних закладів.– К: Академія, 2002.– 272с.– (Альма-матер).
2. **Берега А.М.** Електронна комерція: Навч. посібник/ А.М.Берега, І.А.Козак, Ф.А.Левченко.– К: КНЕУ, 2002.– 326с.
3. Нефьодов А., Інтернет–валюта, або що таке електронні гроші в Інтернеті.//Бухгалтерія. Збірник систематизованого законодавства. – 2004. – №5. – С. 193–197.
4. Грачова Р., Торгівля в інтернет–магазині//Дебет – Кредит.– 2004.–№25.– С.8–12.
5. <http://www.webmasterpro.com.ua>.

Лабораторна робота №6

Тема: Загальні принципи створення сайтів. Вивчення мови розмітки гіпертекстів HTML.

Мета роботи: Ознайомитись з технологією створення Web-сайтів. Вивчення мови розмітки гіпертексту HTML. Вивчити основні теги Web-документу, навчитися створювати нумеровані та маркеровані списки, таблиці.

Звіт: вказати номер, тему, мету роботи, створити таблицю тегів та включити тексти створених документів sample1.htm–sample7.htm. Зробити висновки по роботі.

ЗАВДАННЯ

1. Вивчіть теоретичний матеріал для виконання роботи.
2. Перевірте наявність програмного забезпечення, що необхідне для виконання лабораторних робіт: оглядачі Internet Explorer 5.0 або вище або FireFox, Блокнот або інший текстовий редактор.
3. Створіть файли sample1.htm–sample7.htm.
4. Створіть порівняльну таблицю всіх відомих Вам тегів. Для зручності розташуйте теги у алфавітному порядку. Створена таблиця буде постійно поповнюватись по мірі вивчення HTML і може бути використана в якості довідкового матеріалу (Табл. 6.1.).

Таблиця тегів

Синтаксис тегів	Призначення	Атрибути і їх аргументи
<TABLE> ... </TABLE> <TR> ... </TD> <TD>... </TD> <TH>... </TH> <CAPTION>	Створює таблицю з однією або декількома рядками (блоки <TR>) і стовпцями (блоки <TD>). За бажанням можна додати заголовки стовпців (блоки <TH>) або	ALIGN Установлює вирівнювання тексту в комірках рядка. Припустимі значення: ALIGN=LEFT (вирівнювання вліво), ALIGN=CENTER (вирівнювання по

	заголовок для всієї таблиці (<CAPTION>)	центру), ALIGN=RIGHT (вирівнювання вправо). ...
--	---	---

5. Захистіть лабораторну роботу

Хід роботи

1. Як влаштований HTML-документ

HTML-документ – це текстовий файл з розширенням *.htm (Unix-системи можуть містити файли з розширенням *.html).

Текстовий редактор, наприклад, WordPad або Notepad (Блокнот) використовується для підготовки HTML-файлів, а оглядач, наприклад, Internet Explorer – як інструмент контролю за зробленим.

Приклад 1. У текстовому редакторі, наприклад WordPad або Notepad (Блокнот) введіть простий HTML-документ:

```
<html>
<head>
<title>
Приклад 1
</title>
</head>
<body>
<H1>
Початок!
</H1>
<P>
```

Це найпростіший приклад HTML-документа.

```
</P>
<P>
```

Цей sample.htm-файл може бути одночасно відкритий і у Notepad (або WordPad), і у Internet Explorer. Збережіть зміни в Notepad (**Файл–Сохранить**). Відкрийте sample.htm у Internet Explorer, щоб побачити зміни реалізовані у HTML-документі.

```
</P>
</body>
```

```
</html>
```

Для зручності читання були введені абзаци, але у HTML це не обов'язково. Браузери ігнорують символи кінця рядку і пропуски у HTML-файлах. Змініть sample1.htm таким чином і збережіть зміни:

```
<html>
<head>
<title>Приклад 1 </title>
</head>
<body>
<H1> Початок! </H1>
<P>Це найпростіший приклад HTML-документа. </P>
<P> Цей sample.htm-файл може бути одночасно
```

відкритий і у

Notepad (або WordPad), і у Internet Explorer. Збережіть зміни в Notepad (**Файл-Сохранить**). Необхідно відкрити sample.htm у Internet Explorer, щоб побачити зміни реалізовані у HTML-документі.</P>

```
</body>
</html>
```

Зробіть активним вікно Internet Explorer з відкритим файлом sample1.htm і застосуйте команду **Обновить**.

Вся інформація про форматування документа зосереджена в його фрагментах, що знаходяться між знаками "<" і ">". Такий фрагмент (наприклад, <html>) називається тегом (англійською-tag).

Більшість HTML-тегів-парні, на кожний тег, що відкривається <tag> є тег, що закривається</tag> з тим же ім'ям, але додається "/".

Теги можна вводити як великими, так і маленькими літерами. Наприклад, теги <body>, <BODY> и <Body> будуть сприйматись браузером однаково.

Багато тегів, крім імені, можуть містити **атрибути-**елементи, що дають додаткову інформацію про те, як браузер повинен обробляти поточний тег.

Обов'язкові теги

<html> ... </html>

Тег <html> відкриває HTML-документ. Тег </html> – завершує HTML-документ.

<head> ... </head>

Ця пара тегів вказує на початок і кінець заголовку документа. Крім назви документа, в цей розділ можна додати багато службової інформації.

<title> ... </title>

Все, що знаходиться між мітками <title> і </title>, тлумачиться оглядачем як назва документа. Оглядач показує назву поточного документа у заголовку вікна. Рекомендується назва не довша 64 символів.

<body> ... </body>

Ця пара тегів вказує на початок і кінець HTML-документа, тіло і визначає вміст документа.

2. Теги форматування

<H1> ... </H1> <H6> ... </H6>

Теги виду <Hi> (де i-цифра від 1 до 6) описують заголовки шести різних рівнів. Заголовок першого рівня–самий крупний, шостого рівня–самий дрібний.

<P> ... </P>

Така пара тегів описує абзац. Все, що знаходиться між <P> і </P>, сприймається як один абзац.

Теги <Hi> і <P> можуть містити додатковий атрибут ALIGN ("вирівнювати"), наприклад:

<H1 ALIGN=CENTER> Вирівнювання заголовку по центру</H1>

або

<P ALIGN=RIGHT> Зразок абзацу з вирівнюванням по правому краю </P>

Приклад 2. У редакторі Notepad створіть файл sample2.htm з таким вмістом:

<html>

```

<head>
<title>Приклад 2</title>
</head>
<body>
<H1 ALIGN=CENTER>Продовження!</H1>
<H2>Це складніший приклад HTML-документа</H2>
<P>Тепер ми знаємо, що абзац можна вирівнювати не
тільки вліво, </P>
<P ALIGN=CENTER> але й по центру </P> <P
ALIGN=RIGHT> або по правому краю.</P>
</body>
</html>

```

Перегляньте файл sample2.htm у браузері Internet Explorer.

Непарні теги та &-послідовності

**
**

Цей тег використовується для переходу на новий рядок, не перериваючи абзац .

Приклад 3. У редакторі Notepad створіть файл sample3.htm з таким вмістом:

```

<html>
<head>
<title>Приклад 3</title>
</head>
<body>
<H1>Деякі положення</H1>
<H2>Основи роботи</H2>
<P>HTML-файли розробляються на локальному диску
<BR>

```

Іншими словами, комп'ютер, на якому виконуються роботи може і не мати підключення до Інтернет

*.htm-файл може бути одночасно відкритий і у Notepad (або WordPad), і у Internet Explorer.

Для того, щоб побачити зміни, що зроблені у текстовому редакторі, у Internet Explorer, застосовується команда **Обновить**

```
<BR>  
</body>  
</html>
```

<HR>

Тег <HR> описує горизонтальну лінію:

Тег може включати атрибути SIZE (визначає товщину лінії в пікселях) і/або WIDTH (визначає розмах лінії в процентах від ширини екрана).

Приклад 4. У редакторі Notepad створіть файл sample4.htm колекції горизонтальних ліній з таким вмістом:

```
<html>  
<head>  
<title>Приклад 4</title>  
</head>  
<body>  
<H1>Колекція горизонтальних ліній</H1>  
<HR SIZE=2 WIDTH=100%><BR>  
<HR SIZE=4 WIDTH=50%><BR>  
<HR SIZE=8 WIDTH=25%><BR>  
<HR SIZE=16 WIDTH=12%><BR>  
</body>  
</html>
```

&–послідовності

Символи "<" і ">" сприймаються браузером як початок і кінець HTML-тегів. Для того, щоб показати ці символи на екрані в HTML використовуються &–послідовності (символьні об'єкти або ескейп-послідовності). Браузер показує на екрані символ "<", коли зустрічається в тексті послідовність <. Знак ">" – кодується послідовністю > (за першими буквами англійських слів greater than–більше, ніж).

Символ "&" (амперсанд) кодується послідовністю &
Послідовність лапки (") кодується послідовністю "

Крапка з комою – є обов'язковими елементами &– послідовності. Крім того, всі літери, що складають послідовність, повинні бути в нижньому регістрі (тобто маленькі). Використання тегів типу " або & не допускається.

&–послідовності визначені для всіх символів з другої половини ASCII–таблиці (куди входять і російські букви). Деякі сервери не підтримують восьми бітну передачу даних, і тому можуть передавати символи з ASCII–кодами вище 127 тільки у вигляді &–послідовностей.

Коментарі

Браузери ігнорують будь–який текст, що розміщений між <!– і —>. Це зручно для розміщення коментарів.

<!– Це коментар —>

3. Форматування шрифту

HTML допускає два підходи до шрифтового виділення фрагментів тексту. З одного боку, можна прямо вказати, що шрифт на деякій ділянці тексту повинен бути **жирним** або *нахиленим*, тобто змінити **фізичний стиль** тексту. З іншого боку, можна помістити деякий фрагмент тексту, що має деякий відмінний від нормального **логічний стиль**, залишивши інтерпретацію цього стилю браузеру.

Фізичні стилі

Під **фізичним стилем** прийнято розуміти пряму вказівку браузеру на модифікацію поточного шрифту. Наприклад, все, що знаходиться між тегами і , буде написано **жирним шрифтом**. Текст між мітками <I> і </I> буде написаний *нахиленим шрифтом*.

Текст, розміщений між тегами <TT> і </TT>, буде написаний шрифтом, що імітує друкарську машинку, тобто має фіксовану ширину символів.

Логічні стилі

При використанні логічних стилів автор документа не може знати напевне, що побачить на екрані читач. Різні браузері відтворюють одні й ті ж теги логічних стилів по-різному. Деякі браузері ігнорують деякі мітки і показують нормальний текст замість виділеного логічним стилем. Приклади логічних стилів.

** ... **

Від англійського emphasis–акцент.

** ... **

Від англійського strong emphasis–сильний акцент.

<CODE> ... </CODE>

Рекомендується використовувати для фрагментів вихідних текстів.

<SAMP> ... </SAMP>

Від англійського sample–взірець. Рекомендується використовувати для демонстрації зрізків повідомлень, що виводяться на екран програмами.

<KBD> ... </KBD>

Від англійського keyboard–клавіатура. Рекомендується використовувати для вказівки того, що потрібно ввести з клавіатури.

<VAR> ... </VAR>

Від англійського variable–змінна. Рекомендується використовувати для написання імен змінних.

Приклад 5. У редакторі Notepad створіть файл sample5.htm з таким вмістом:

```
<html>
<head>
<title>Приклад 5</title>
</head>
<body>
<H1>Шрифтове виділення фрагментів текста</H1>
<P> Ми знаємо, що фрагменти тексту можна виділяти
<B> жирним </B> або <I> нахиленим </I>
або <U>підкреслиним</U>
```

шрифтами. Крім того, можна включати в текст фрагменти з фіксованою шириною символу

```
<TT>(імітація друкарської машинки)</TT></P>
<P>Існує ряд логічних стилів:</P>
<P><EM>EM – акцент </EM><BR>
<STRONG>STRONG – сильний акцент
</STRONG><BR>
<CODE>CODE – для фрагментів вихідних
текстів</CODE><BR>
<SAMP>SAMP – вірєць </SAMP><BR>
<KBD>KBD – клавіатура</KBD><BR>
<VAR>VAR – змінна </VAR></P>
</body>
</html>
```

4. Організація тексту всередині документа

HTML дозволяє визначати вигляд цілих абзаців тексту. Абзаци можна організовувати в списки, виводити їх на екран у відформатованому вигляді тощо. Розберемо все по порядку.

Маркіровані списки: ...

Текст, розташований між мітками і , сприймається як маркірований список. Кожен новий елемент списку починається з тегу . Наприклад, щоб створити маркірований список:

- 1 елемент списку;
- 2 елемент списку;
- 3 елемент списку.

необхідно записати такий HTML-текст:

```
<UL>
<LI>1 елемент списку;
<LI>1 елемент списку;
<LI>1 елемент списку;
</UL>
```

У тега немає парного закриваючого тегу.

**Нумеровані списки: ... **

Текст, розташований між мітками і , сприймається як нумерований список. Кожен новий елемент списку починається з тегу . Наприклад, щоб створити нумерований список:

- 1 елемент списку;
- 2 елемент списку;
- 3 елемент списку.

необхідно записати такий HTML-текст:

```
<OL>  
<LI>1 елемент списку;  
<LI>2 елемент списку;  
<LI>3 елемент списку;  
</OL>
```

Приклад 6. У редакторі Notepad створіть файл sample6.htm з таким вмістом:

```
<html>  
<head>  
<title>Приклад 6</title>  
</head>  
<body>  
<H1>Створення маркірованих списків</H1>  
<UL>  
<LI>1 елемент списку; </LI>  
<LI>1 елемент списку; </LI>  
<LI>1 елемент списку; </LI>  
</UL>  
<H1>Створення нумерованих списків</H1>  
<OL>  
<LI>1 елемент списку; </LI>  
<LI>2 елемент списку; </LI>  
<LI>3 елемент списку; </LI>  
</OL>  
<DT>Списки визначень  
<DD>Цей вид списків складніший, ніж два попередніх,
```

але він

виглядає більш ефектно.

<P>Списки можна вбудовувати один в другий, але не слід вбудовувати багато рівнів. </P>

<P>Всередині елемента списку може знаходитись декілька абзаців. Всі абзаци при цьому будуть мати

однакове

ліве поле. </P>

</DL>

</body>

</html>

Перегляньте результат у оглядачі.

Форматований текст: <PRE> ... </PRE>

Текст, розміщений між мітками <PRE> и </PRE> (від англійського preformatted—попередньо форматований), виводиться браузером на екран як є—зі всіма пропусками, символами табуляції і кінця рядку.

Текст с отступом: <BLOCKQUOTE> ... </BLOCKQUOTE>

Текст, розміщений між мітками <BLOCKQUOTE> і </BLOCKQUOTE>, виводиться браузером на екран зі збільшеним лівим полем.

5. Таблиці

Таблиці потрібні для представлення інформації в табличному виді, а також для необхідного розміщення тексту та рисунків.

Приклад 7. У редакторі Notepad створіть файл sample7.htm. Коментарі можна не друкувати.

<HTML>

<HEAD>

<TITLE>Приклад 10</TITLE>

</HEAD>

<H1>Найпростіша таблиця </H1>

```

<TABLE BORDER=1> <!--Це початок таблиці-->
<CAPTION> <!--Це заголовок таблиці-->
У таблиці може бути заголовок
</CAPTION>
<TR> <!--Це початок першого рядка-->
<TD> <!--Це початок першої комірки-->
Перший рядок, перший стовпчик
</TD> <!--Це кінець першої комірки-->
<TD> <!--Це початок другої комірки-->
Перший рядок, другий стовпчик
</TD> <!--Це кінець другої комірки-->
</TR> <!--Це кінець першого рядка -->
<TR> <!--Це початок другого рядка-->
<TD> <!--Це початок першої комірки-->
Другий рядок, перший стовпчик
</TD> <!--Це кінець першої комірки-->
<TD> <!--Це початок другої комірки-->
Другий рядок, другий стовпчик
</TD> <!--Це кінець другої комірки-->
</TR> <!--Це кінець другого рядка-->
</TABLE> <!--Це кінець таблиці-->
</BODY>
</HTML>

```

Перегляньте [sample7.htm](#) у оглядачі.

Таблиця починається з тегу <TABLE> і закінчується тегом </TABLE>. Тег <TABLE> може включати атрибуту:

ALIGN

Встановлює розташування таблиці стосовно полів документа. Припустимі значення: ALIGN=LEFT (вирівнювання вліво), ALIGN=CENTER (вирівнювання по центрі), ALIGN=RIGHT (вирівнювання вправо).

WIDTH

Ширина таблиці. Її можна задати в пікселях (наприклад,

WIDTH=400) або у відсотках від ширини сторінки (наприклад, WIDTH=80%).

BORDER

Встановлює ширину зовнішньої рамки таблиці й комірок у пікселях (наприклад, BORDER=4). Якщо атрибут не встановлений, таблиця показується без рамки.

CELLSPACING

Встановлює відстань між рамками комірок таблиці в пікселях (наприклад, CELLSPACING=2).

CELLPADDIN

Встановлює відстань між рамкою комірки і текстом у пікселях (наприклад, CELLPADDING=10).

Таблиця може мати заголовок (<CAPTION> ... </CAPTION>), хоча заголовок не є обов'язковим. Тег <CAPTION> може включати атрибут ALIGN. Припустимі значення: <CAPTION

ALIGN=TOP> (заголовок міститься над таблицею) і <CAPTION ALIGN=BOTTOM> (заголовок міститься під таблицею).

Кожен рядок таблиці починається з тега <TR> і закінчується тегом </TR>. Мітка <TR> може включати наступні атрибути:

ALIGN

Встановлює вирівнювання тексту в комірках рядка. Припустимі значення: ALIGN=LEFT (вирівнювання вліво), ALIGN=CENTER (вирівнювання по центру), ALIGN=RIGHT (вирівнювання вправо).

VALIGN

Встановлює вертикальне вирівнювання тексту в комірках рядка. Припустимі значення: VALIGN=TOP (вирівнювання по верхньому краю), VALIGN=MIDDLE (вирівнювання по центру), VALIGN=BOTTOM (вирівнювання по нижньому краю).

Кожна комірка таблиці починається з тега <TD> і закінчується тегом </TD>. Тег <TD> може включати

наступні атрибути:

NOWRAP

Присутність цього атрибуту означає, що вміст комірки повинен бути показаний в один рядок.

COLSPAN

Встановлює "розмах" комірки по горизонталі. Наприклад, COLSPAN=3 означає, що комірка простирається на три стовпчики.

ROWSPAN

Встановлює "розмах" комірки по вертикалі. Наприклад, ROWSPAN=2 означає, що комірка займає два рядки.

ALIGN

Встановлює вирівнювання тексту в комірці. Припустимі значення: ALIGN=LEFT (вирівнювання вліво), ALIGN=CENTER (вирівнювання по центру), ALIGN=RIGHT (вирівнювання вправо).

VALIGN

Встановлює вертикальне вирівнювання тексту в комірці. Припустимі значення: VALIGN=TOP (вирівнювання по верхньому краю), VALIGN=MIDDLE (вирівнювання по центру), VALIGN=BOTTOM (вирівнювання по нижньому краю).

WIDTH

Встановлює ширину комірки в пікселях (наприклад, WIDTH=200).

HEIGHT

Встановлює висоту комірки в пікселях (наприклад, HEIGHT=40).

Якщо комірка таблиці порожня, навколо неї не малюється рамка. Якщо комірка порожня, а рамка потрібна, в комірку можна ввести символний об'єкт ` ` (non-breaking space – пробіл, що не розриває.). Комірка як і раніше буде порожньою, а рамка навколо неї буде.

Будь-яка комірка таблиці може містити в собі іншу таблицю.

6. Посилання на інший документ (загальні посилання)

В HTML перехід від одного фрагмента тексту до іншого задається за допомогою тега наступного вигляду:

`виділений фрагмент тексту`

В якості параметра [адреса переходу] може використовуватись декілька типів аргументів. Саме найпростіше — це задати і'мя іншого HTML-документа, до якого потрібно перейти. Наприклад:

`Перейти до головної сторінки`

Такі фрагменти HTML-текста, як правило, автоматично виділяються кольором або оформлюються підкреслюванням. Вищезазначене посилання при натисканні на текст "Перейти до головної сторінки" дозволить завантажити у поточне вікно документ index.html. Якщо у адресі переходу не вказаний каталог, перехід буде виконаний всередині поточного каталогу. Якщо в адресі переходу не вказаний сервер, перехід буде виконаний на поточному сервері. Якщо необхідно зіслатися на сторінку за межами поточного каталогу, але ту, що знаходиться на поточному сервері, записується:

``

Приклад 8. У редакторі Notepad модифікуйте файли sample1.htm– sample7.htm, додавши до них навігаційні панелі. Формування горизонтальної навігаційної панелі у документі sample1.htm може виглядати так:

```
...
<table>
<tr>
<td>приклад 1</td>
<td><a href="sample2.htm">приклад 2</a></td>
<td><a href="sample3.htm">приклад 3</a></td>
</tr>
</table>
```

...

Зверніть увагу на те, що на сторінці не створюється посилання саме на себе.

7. Кольорове оформлення сторінок засобами HTML

Опис тегів тіла документа починається з тега BODY. На відміну від тега HEAD, тег BODY має атрибути, за допомогою яких можна задавати колір фону, посилань, тексту.

Атрибут **BACKGROUND** визначає колір фонового рисунку, на якому відображається текст документа. Так, якщо джерелом для фону HTML-документа є графічний файл image.gif, то у відкриваючому тегі тіла BODY з'являється відповідний атрибут:

```
<BODY BACKGROUND="image.gif">
```

Як видно з цього прикладу, як значення даного атрибута використовується адреса в скороченій формі URL. У даному випадку – це адреса локального файлу.

У таблиці 6.2 наведені наступні атрибути тегу BODY.

Таблиця 6.2

Атрибути тегу BODY

Атрибут	Значення
BGCOLOR=#FFFFFF	Колір тіла
TEXT=#0000FF	Колір тексту
VLINK=#FF0000	Колір пройдених гіпертекстових посилань
LINK=#00FF00	Колір гіпертекстового посилання

У даній таблиці рядок #XXXXXX визначає колір у термінах RGB у шістнадцятковому представленні. Також є можливість задавати кольори за назвою. Далі в таблиці 6.3 приведені назви кольорів, визначені в стандарті HTML 4 і відповідні їм RGB-коди. Відзначимо, що багато сучасних браузерів виходять за рамки стандартів і підтримують набагато більше назв кольорів.

Таблиця 6.3

Назви та шістнадцяткові коди кольорів

Назва	Код	Назва	Код
Aqua	#00FFFF	Navy	#000080
Black	#000000	Olive	#808000
Blue	#0000FF	Purple	#800080
Fuchsia	#FF00FF	Red	#FF0000
Gray	#808080	Silver	#C0C0C0
Green	#008000	Teal	#008080
Lime	#00FF00	White	#FFFFFF
Maroon	#800000	Yellow	#FFFF00

Значення атрибутів у таблиці 6.2 визначають колір тексту як синій, тіла – білий, пройденого посилання – червоний, а нового посилання – зелений.

Застосовуються також атрибути **LEFTMARGIN**=n і **TOPMARGIN**=n у тегах <BODY>. Атрибут LEFTMARGIN= задає ліве поле для всієї сторінки. TOPMARGIN= визначає верхнє поле. Число n –показує ширину полів в пікселях. Наприклад, тег <BODY LEFTMARGIN ="40"> створить на всій сторінці ліве поле шириною 40 пікселів. При n рівному 0 – ліве поле відсутнє.

Приклад 8. Покращіть кольорове оформлення сторінок. До кожної сторінки додайте дату останнього оновлення сторінки та інформацію про студента виконавця (курс, форма навчання, група, ПІБ).

Контрольні питання

1. Призначення мови HTML.
2. Поняття тегу, парні та непарні теги, правила написання тегів. Призначення атрибутів тегів.
3. Обов'язкові теги та їх призначення.
4. Назвіть теги для створення заголовків шести різних рівнів.
5. Створення коментарів у HTML документі.
6. Теги форматування шрифтів.

7. Створення маркірованих та нумерованих списків.
8. Створення форматovanого списку.
9. Створення таблиць у HTML.
10. Атрибути тегу <table>.
11. Атрибути тегу <tr>.
12. Атрибути тегу <td>.
13. Створення заголовку таблиці.
14. Створення загальних посилань.
15. Кольорове оформлення сторінок.

Література

1. **Гультяев А.К.** WEB–дизайн от MACROMEDIA: Практическое пособие.– С.Пб.: КОРОНА принт, 2001.– 480с.: ил.
2. **Каллахан І.** Ваша Web–страница. Проблемы и решения: Практ. пособие.– Пер. с англ.– М: ЭКОМ, 2002.– 432с.: ил.
3. **Федорчук А.** Как создаются Web–сайты: краткий курс.– СПб: Питер, 2000.– 224с.: ил.
4. **Матвієнко О.В.** Internet–технології: проектування Web–сторінки: Навч. посібник/ О.В.Матвієнко, І.Л.Бородкіна.– 2–ге вид., дороб. і доп.– К: Центр навчальної літератури, 2004.– 154с.
5. **Вин Д.** Искусство web–дизайна: Самоучитель.– С.Пб.: Питер, 2002.– 224с.: ил.

Список термінів

1. Telnet – віддалений доступ. Дає можливість абоненту працювати на будь-якій ЕОМ мережі Internet як на своїй власній. Тобто запускати програми, змінювати режим роботи і т.д.

2. FTP (File Transfer Protocol) – протокол передачі файлів. Дає можливість абоненту обмінюватися двійковими і текстовими файлами з будь-яким комп'ютером мережі. Встановивши зв'язок з віддаленим комп'ютером, користувач може скопіювати файл із віддаленого комп'ютера на свій чи скопіювати файл зі свого комп'ютера на віддалений.

3. Шлюзи – дають можливість абоненту відправляти повідомлення в мережі, що не працюють із протоколами TCP/IP (Fido, Goldnet, AT50).

4. Ethernet – тип локальної мережі. Відрізняється розмаїтістю типів проводів для з'єднань, що забезпечують пропускні здібності від 2 до 10 мільйонів bps (2-10 Mbps). Досить часто комп'ютери, що використовують протоколи TCP/IP, через Ethernet приєднуються до Internet.

5. FTP (File Transfer Protocol):

- протокол передачі файлів.

- протокол, що визначає правила пересилання файлів з одного комп'ютера на інший.

- прикладна програма, що забезпечує пересилання файлів відповідно до цього протоколу.

6. IP (Internet Protocol) – протокол міжмережевої взаємодії, найважливіший із протоколів мережі Internet, забезпечує маршрутизацію пакетів у мережі.

7. IP-адреса – унікальна 32-бітна адреса кожного комп'ютера в мережі Internet.

8. POP (Post Office Protocol) – протокол "поштової офіс". Використовується для обміну поштою між хостом і абонентами. Особливість протоколу - обмін поштовими повідомленнями по запиті від абонента.

9. PPP (Point to Point Protocol) – протокол каналного рівня, що дозволяє використовувати для виходу в Internet звичайні модемні лінії. Відносно новий протокол є аналогом SLIP.

10. SLIP (Serial Line Internet Protocol) – протокол каналного рівня, що дозволяє використовувати для виходу в Internet звичайні модемні лінії.

Кінець додатку 1

11. SMTP (Simple Mail Transfer Protocol) – простий протокол передачі пошти. Основна особливість протоколу SMTP - обмін поштовими повідомленнями відбувається не по запиту одного з хостів, а через визначений час (кожні 20 - 30 хвилин). Пошта між хостами в Internet передається на основі протоколу SMTP.

12. TCP (Transmission Control Protocol) – протокол контролю передачі інформації в мережі. TCP - протокол транспортного рівня, один з основних протоколів мережі Internet. Відповідає за встановлення і підтримку віртуального каналу (тобто логічного з'єднання), а також за безпомилкову передачу інформації з каналу.

13. Драйвер – програма, що завантажується в оперативну пам'ять, що керує обміном даними між прикладними процесами і зовнішніми пристроями.

14. Маршрутизатор (router) – комп'ютер мережі, що займається маршрутизацією пакетів у мережі, тобто вибором найкоротшого маршруту проходження пакетів по мережі.

15. Протокол – сукупність правил і угод, що регламентують формат і процедуру між двома чи декількома незалежними пристроями чи процесами. Стандартні протоколи дозволяють зв'язуватися між собою комп'ютерам різних типів, що працюють у різних операційних системах.

16. Шлюз – станція зв'язку з зовнішньою чи іншою мережею. Може забезпечувати зв'язок несумісних мереж, а також взаємодію несумісних додатків у рамках однієї мережі.

Пошукові системи

[Alta Vista](http://www.altavista.digital.com/) - <http://www.altavista.digital.com/>

Швидкодіюча пошукова система компанії DEC. Підтримує інформацію щодо понад 60-ти мільйонів WWW-сторінок. Дозволяє здійснювати пошук по російських словах.

[Excite](http://www.excite.com/) - <http://www.excite.com/>

Одна із найбільших пошукових систем. Дозволяє здійснювати "інтелектуальний" пошук по запитах англійською мовою.

[Find.com.ua](http://www.find.com.ua) - <http://www.find.com.ua>

Пошук у системах: Google, Yandex, Rambler, Altavista, Yahoo, Meta на одній сторінці.

[Google](http://google.com.ua) - google.com.ua

Потужна пошукова система

[InfoSeek](http://www.infoseek.com/) - <http://www.infoseek.com/>

InfoSeek являє собою детальну і досить точну систему для пошуку інформації у WWW. Запит може бути сформульований у вигляді простого речення англійською мовою або у вигляді ключових слів і виразів.

[Lycos](http://www.lycos.com) - <http://www.lycos.com>

Пошукова система компанії Lycos Inc. дозволяє здійснювати пошук за заголовками і "тілами" документів. Містить один із найбільших індексів мережі, що створюється спеціальним автоматом, який "сканує" Інтернет і щоденно реєструє тисячі нових документів.

[Nigma](http://nigma.ru) - nigma.ru

Пошук у системах: Google, Yahoo, MSN, Yandex, Rambler Altavista Апорт

Rambler - <http://www.rambler.ru>

Російська пошукова система, що спеціалізується на російськомовній інформації.

SoftSeek Internet - <http://www.softseek.com/Internet>

Пошукова система по програмному забезпеченню: безкоштовні, умовно-безкоштовні та демо-версії програм, IP-утіліти, ігри.

UAport -інтернет холдінг - <http://uaport.net>

Пошукова система і каталог українських ресурсів. Система новин, матеріали українських засобів масової інформації, інформаційні технології, прайс-каталог по товарах і послугам, технології, бізнес, медіа.

UkrWeb - пошукова система, каталог - <http://ukrweb.com.ua>

Пошук на Меті, Яндексі, Апорті тощо. Можливість відправлення sms.

Українські ресурси Internet - <http://www.el.vists.net/>

Інформаційно-пошукова система про українські ресурси Internet на основі декількох баз даних (база українських web-серверів, індексований український Usenet, база реферативних описів web-серверів).

Мета-Україна - <http://www.meta-ukraine.com>

Враховуються морфології української і російської мов. Виділення контекстів знайдених слів. Каталог сайтів.

Мета пошук книжок - <http://www.findbook.com.ua>

Пошукова система для тих, хто хоче купити книгу. Пошук по назві та автору книги по різних інтернет-магазинам.

Український портал - <http://uaportal.com>

Матеріали, що розповідають про український Інтернет, а також кращі новини і сайти українського сегмента мережі.

Тематичні каталоги

Trifle - <http://www.qp.dp.ua/>

Український сервер, що підтримує інформацію за тематичними групами, надає можливість пошуку.

Meta - <http://meta-ukraine.com/>

Український пошуковий сервер.

«**Super World Links**» - <http://www.swlinks.dn.ua/>

Найкращий русифікований каталог російськомовного Інтернета.

Росія-Он-Лайн - <http://www.online.ru/rname>

Російський сервер, що підтримує інформацію за тематичними групами, надає можливість пошуку.

Yahoo! - <http://www.yahoo.com>

Один із кращих тематичних каталогів мережі, також підтримує потужну функцію пошуку.

Sesna Ukrainian Search -

<http://www.geocities.com/Athens/forum/7131>

Sesna Ukrainian Search - довідкова сторінка про українські сайти. Тематичні списки ресурсів (мистецтво, бізнес, освіта, політика, спорт); є можливість додання свого ресурсу. Дошка безкоштовних об'яв.

Перелік питань

1. Історія виникнення мережі Internet.
2. Поняття комп'ютерної мережі. Типи обчислювальних мереж (LAN, MAN, WAN).
3. Адресація в Internet.
4. Види доступу в Internet.
5. Призначення та вибір модемів.
6. Організація захисту інформації на комп'ютерах локальної мережі при під'єднанні цієї мережі до Internet.
7. Найпоширеніші послуги Internet.
8. Телеконференції. Використання телеконференцій для проведення маркетингових акцій підприємств.
9. Поштові протоколи Internet.
10. Системи управління інвестиціями через Internet.
11. Пропаганда та реклама в Internet. Інформаційна рекламна сторінка.
12. Демонстрація товарів і послуг у Internet.
13. Основні вимоги до електронних дошок.
14. Обробка електронних платежів.
15. Купівля-продаж на електронних аукціонах.

Internet-магазини з доставкою по Кисву та Україні

Товари, що пропонуються	Інтернет – магазини	Місце доставки	Форма доставки
-------------------------	---------------------	----------------	----------------

1	2	3	4
книги, компакт-диски, відеокасети	http://www.greenpes.com http://www.bookshop.kiev.ua http://www.eldorado.com.ua http://shop.ms.km http://www.profibook.com.ua http://jrel.virtualave.net/fullbook.htm http://www.bukinist.bigmir.net	Україна Україна Україна Україна Україна Україна	Пошта пошта пошта пошта пошта пошта
продукти харчування, алкоголь, тютюнові вироби	http://www.ptc-kiev.com http://www.maksmak.com http://www.telega.com.ua http://www.furshet.com.ua http://www.sprintonline.com.ua	Київ Київ Київ Київ Київ	кур'єр кур'єр кур'єр кур'єр кур'єр
мобільні телефони	http://www.corason.com.ua http://www.cardky.com	Україна Україна	пошта і кур'єр
релігія	http://www.wco.ru/lavka	Україна	пошта
автомобілі, запчастини	http://www.als.com.ua/ http://www.ants.com.ua	Україна Україна	кур'єр пошта
іграшки	http://www.bambook.com http://www.pobeda.com.ua	Україна Україна	пошта пошта
комп'ютери	http://www.microsell.com.ua http://www.maxmarket.com.ua http://www.matrix.com.ua http://www.itkom.com.ua http://www.sonyshop.kiev.ua http://www.jvc.kiev.ua http://www.bestshop.kiev.ua	Україна Київ Київ Київ Київ Київ Київ	пошта кур'єр кур'єр кур'єр кур'єр кур'єр кур'єр

1	2	3	4
аптеки	http://www.ibuy.kiev.ua http://www.e-xpress.com.ua http://www.store.com.ua http://www.relco.kiev.ua http://www.hothard.com.ua http://www.computermarket.kiev.ua http://www.shopcase.com http://www.likon.com.ua http://www.hshop.narod.ru http://users.i.com.ua/~noosfera/	Київ Київ Україна Україна Київ Київ Україна Україна СНД Україна	кур'єр кур'єр пошта пошта кур'єр кур'єр кур'єр пошта
квіти, сувеніри	http://www.flowers.com.ua http://www.souvenir.kiev.ua	Україна Київ	кур'єр кур'єр
косметика, парфюмерія	http://www.yes.com.ua http://www.charm.com.ua http://www.telehouse.kiev.ua http://users.i.com.ua	Україна Україна Україна Україна	кур'єр кур'єр пошта кур'єр
товари для дітей	http://www.znaika.com.ua http://www.babyshop.com.ua	Україна Україна	кур'єр кур'єр
інструменти	http://www.altsest.com	Україна	кур'єр
товари для	http://www.travelbags.com.ua	Україна	кур'єр
спорту,	http://www.samsonite.com.ua	Україна	кур'єр
туризму,	http://www.i-shop.com.ua	Україна	пошта
подорожей	http://www.capboat.kiev.ua	Київ	кур'єр
	http://kievsacura.chat.ru	СНД	кур'єр
для дому й	http://www.liganova.kiev.ua	Київ	кур'єр
офісу	http://www.megamart.kiev.ua http://www.lumier.com.ua http://www.greenhome.com.ua http://www.amart.com.ua http://www.climat.com.ua	Київ Україна Україна Україна	кур'єр кур'єр пошта пошта
одяг та взуття	http://www.baltman.com.ua	Україна	кур'єр
	http://www.vif.com.ua	Україна	пошта
	http://www.reebok.com.ua	Україна	пошта

1	2	3	4
	http : //jeansshop . hypermart . net	Україна	пошта
	http://www.valex.com.ua	Україна	пошта
побутова	http://www.newwind2000.com	Україна	кур'єр
електротехніка	http :// www. domotechnika . com	Київ	кур'єр